

Наше Слово

PIK LXVI № 11 (3318) WARSZAWA, 14 MARZEC 2021 ROKU
CENA – zł. 4,30 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Интернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

З 1 квітня 2021 року розпочнеться Національний перепис населення 2021

Зайдіть на веб-сайт spis.gov.pl і візьміть участь
в перепису по інтернету

 **Liczymy się
DLA POLSKI!**

Narodowy Spis Powszechny
Ludności i Mieszkań 2021

▲ Якби GUS проконсультувався з українцями під час виготовлення банера, то скоріше за все вдалося би уникнути помилки («в переписі» – не «в перепису»)

Потрібно активніше популяризувати перепис серед меншин

Перепис населення почнеться 1 квітня і – після нещодавнього оновлення закону – триватиме до кінця вересня. Зараз, як і десять років тому, ми маємо можливість заявити про свою національність, мову домашніх контактів та віровизнання. Нагадаємо, що обов'язковою формою є самоперепис в інтернеті. Безпосередні візити анкетерів чи телефонний перепис використовуватимуться тільки як допоміжні методи. У випадку технічних проблем можна буде відвідати гмінне управління, працівники якого нададуть необхідну допомогу. Анкети можна буде заповнювати, використовуючи традиційний комп'ютер та додаток у мобільному телефоні. Голова Українського товариства і співголова Спільної комісії уряду та нацменшин Григорій Купріянович розповів «Нашому слову» про актуальні питання, пов'язані з переписом.

Як виглядає співпраця в справі перепису з Головним статистичним управлінням (ГСУ)?

2 березня представники меншинної сторони Спільної комісії зустрілися з керівництвом ГСУ та очільниками його регіональних відділень. Наразі відомо, що в деяких регіонах (однак не у всіх) статистичні служби встановили контакти з меншинами і почали співпрацю в справі популяризації перепису. Відомо також, що підготовлено інформаційні банери мовами кількох меншин, але не всіх, тож тут є питання. Перепис почнеться вже скоро, тому часу на його рекламу справді мало.

У Сеймі на початку лютого ви просили, щоб інформаційні матеріали з'явилися ще до початку перепису. Це, мабуть, вже не вдасться виконати?

Дійсно, можна побоюватися, чи інформаційна кампанія набере розмаху до початку перепису. Я на різних зустрічах відзначав, що у випадку більшості громадян перепис має характер суто інформаційний. Він має значення для держави загалом, але не впливає безпосередньо на ситуацію тих громадян. Але у випадку національних і етнічних меншин пев-

Фото – Павло Лоза

ні права прямо залежать від кількості людей даної національності, які живуть на території окремої гміни.

У чому полягає важливість декларування національності?

Якщо меншина малочисленна, то можна очікувати, що вона отримає менше державного фінансування на культурне життя. Від величини залежить і сприйняття нас як спільноти. Тут важливий і психологічний фактор. Якщо під час перепису людина вказує іншу національність, ніж та, до якої почуває приналежність (що може статися з різних причин), то з цього може розпочатися процес приховування і поступової втрати своєї ідентичності.

З чим в якійсь мірі перегукується ваша пропозиція про залучення до популяризації перепису авторитетних людей. Чи було це темою зустрічі?

Така думка звучить давно, всім відомо про існування «амбасадорів перепису». Від представників статистичних служб ми чули про плани використання такого інструменту також у контексті меншин. Ми наголошували, що успіх заходів держави у зборі статистичної інформації великою мірою залежить від того, чи люди відчуватимуть себе достатньо комфортно, щоби подати справжні дані.

Вас зупинила поліція: як поводитися?

ІГОР ІСАЄВ,
журналіст

Усе частіше до редакції звертаються громадяни України, котрі зустрічаються з агресією з боку поліції. На жаль, у деяких випадках правоохоронці, чуючи акцент, можуть поводитися неадекватно, а головне — невідповідно до права. Під час контакту з поліцією варто вказувати на гідне поводження — а допоможе в цьому знання кількох статей закону та прийомів, що можуть використовувати поліціанти.

Іван (ім'я змінене) мешкає в Польщі 7 років, останні пів року у Вроцлаві. За останні кілька місяців поліція зупинила його тричі, шукаючи наркотики. Іван працює кур'єром, заборонених речовин не вживає — але прискіплива увага з боку правоохоронців його насторожила.

— Це ставалося тричі, все було дуже схоже, — каже Іван. — Я йду вулицею сам, біля мене затримується машина з сиреною, виходять поліцейські. Не представляються, кажуть: «Доброго дня, просимо вас до особистого контролю». У машині мушу показати гаманець, кишені тощо. Питають, чи є в мене якісь заборонені речовини. Перевіряють документи. Перший раз було з повагою, а за другим разом мило вже не було: вони мені погрожували, казали, що обшукуюватимуть задній прохід. Цей обшук продовжувався сорок хвилин.

Подібні історії — не рідкість. Прикро закінчилася влітку минулого року історія контакту з патрульною поліцією українця Ігоря у Гданську. Поліцейські, погрожуючи йому та кепкуючи з його походження, подерли його водійські права. Після цього чоловік не міг працювати, а він працевлаштований як водій.

Тому ми вирішили опрацювати великий poradnik — як поводитися під час контролю чи затримання поліцією.

Розпочинаючи будь-які дії з громадянином, поліцейський мусить вказати свою посаду, ім'я та прізвище (таким чином, щоб людина могла записати ці дані), а також причину проведення цих дій. Важливо розуміти, що є правова (podstawa prawna) та фактична основа дій правоохоронця (podstawa faktyczna). Нерідко на питання про підставу затримання поліцейські можуть відповісти: «Стаття 15 Закону про поліцію». Це одна з типових відмовок-маніпуляцій, що її застосовують правоохоронці. Чуючи незрозумілий параграф, людина — особливо в стресовій ситуації — припинить далі запитувати, найімовірніше також не зрозумівши, про що йдеться. Тим часом згадана стаття 15 говорить лише про те, що у поліцейського є право затримати людину, запитати її про документи, взяти відбитки пальців тощо. Тобто це правова основа того, що правоохоронець — на відміну від звичайного громадянина — має взагалі повноваження вас про це запитати. Однак, окрім правової, є ще й фактична основа — у поліцейського повинні бути серйозні причини для того, щоб вас затримати. І про це варто допитатися.

Загалом, у випадку такого затримання на вулиці йдеться скоріше навіть не про знання правових норм, а

про звичайну психологічну гру в тиск поліції на вас і вас на поліцейського. Фактична основа затримання людини — дуже непрозора. На конкретному прикладі: якщо йдеться про пошук наркодилерів (що, найімовірніше, було причиною затримання в історії Івана), то тут поліція керується інформацією про конкретні місця, де вони найчастіше з'являються, виглядом або просто віком людини. Умовно кажучи — під цю перевірку радше не підпадуть мами з дітьми на ігровому майданчику або чоловік у костюмі в центрі міста. Але молодий хлопець поблизу вокзалу — вже так. Однак, коли ви змусите поліцейських пояснити вам фактичну основу затримання — вони навряд чи прямо скажуть, що йдеться про ваш вигляд. Якщо ви із самого початку взаємодії з поліцейськими твердо окреслюєте правові рамки, то вони швидше за все вас відпустять. Допомогти в цьому може запис всієї процедури на телефон. Поліцейські дуже цього не люблять — не виключено, що можуть відмовляти вам у праві такого запису, закривати свої обличчя. Не піддавайтесь: ви маєте право робити відео. Можете їм сказати: «Я вестиму відеозйомку, ми всі у ній зацікавлені — у випадку неясної ситуації відео допоможе і мені, і вам зрозуміти, хто не мав рації».

Окремо варто звернути увагу на гідність. Той самий закон про поліцію у статті 14 параграф 3 говорить: «Під час виконання своїх службових обов'язків поліціанти зобов'язані поважати людську гідність, а також дотримуватись і захищати права людини» (Policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka). Поважати людську гідність — це, зокрема, не говорити вам

«ти», не дражнити через вимову та не принижувати через походження. Те, що ви громадянин України, для поліцейського не може бути причиною гіршого ставлення до вас, навпаки — шануючи ваше походження, правоохоронець повинен бути з вами більш уважним, чіткіше пояснювати процедури, щоб ви мали змогу їх краще зрозуміти. Про такі речі варто говорити прямо: це змусить поліцейських шанувати вашу гідність і, найімовірніше, якщо основа затримання була слабенька, вас швидко відпустять.

З другого боку, не варто йти з правоохоронцями на конфлікт: слід чітко вказувати межі власної гідності, проте робити це якомога спокійніше. Відвертий конфлікт може розлютити поліцейських — котрі дійсно можуть застосувати до вас повний обшук, із роздяганням і присіданням. У принципі, в них є на це право, а ваша відверта агресія проти правоохоронців може якраз стати юридичним обґрунтуванням подібних дій.

Важливо знати, що документ про затримання поліція видасть лише тоді, коли вас привезуть у відділок. Після дій, проведених на вулиці, таких папірців не видають.

Однак не завжди поліція може захистити свої дії перед судом. Так, були вже вироки судів, котрі звичайний огляд оцінювали як затримання — у тому випадку, коли він тривав годину чи дві, тобто понад логічну норму. Для того, щоб захистити свою позицію перед судом, потрібно подати скаргу на дії поліції (наприклад, zażalenie na zatrzymanie). Цей документ можна знайти в інтернеті, його можна заповнити власноруч і без юриста, він подається до відповідного суду за посередництвом поліції. Строк подання такого документа — обмежений, 7 днів. ■

«Кобзар» в моєї бабусі Юлії в Гломчі над Сяном

Не знаю, як склалося би моє життя, якби не книжка бабусі Юлії. Звідки в неї взялися книжки? Були в неї, бо колись у селі існувала українська читальня, яка продавала книжки, що мали вигляд тоненьких зошитів і були дешевшими за коробку сірників або пляшку кафіни (нафти); лише згодом — коли з останньою пересилкою надходили палітурки — з цих зошитів складали книжки. Бабуся Юлія не купувала цих книжок, купував їх дідусь Василь, який був на польсько-українській війні, а потім, після тієї війни, помер. Я бачив його лише на фотографії в українському однострої.

Я досі пам'ятаю ці книжки, але найбільше запам'ятав багато окремих сторінок з віршами та трохи таких, що були склеєні разом, немовби становили частину якоїсь книжки. Але отих склеєних було замало, щоб їх можна було назвати книжкою, тим паче, що не мали палітурок. Усі сторінки були дуже зачитані, з численними плямами від брудних пальців. А деякі мали такий вигляд, немовби хтось носив їх у кишені — було видно, що їх складали вчетверо, тож бабуся Юлія завжди розрівнювала їх долонею на столі. Та донині не знаю, чи були всі сторінки. Мабуть, деяких бракувало. Не знаю також, чи взагалі мали початок і кінець. Просто були такими, якими були, хоча бабуся Юлія поводитися з ними дуже дбайливо. Тримала їх разом із книжками в маленькій скрині, яку запихала під своє ліжко.

Читала їх дуже часто, але тільки тоді, коли була вдома не сама — немовби завжди чекала на мене, хоча це, мабуть, було не так. Їй не треба було чекати на мене, бо я відвідував її по декілька разів на день. Коли ж бачив, що вона сягає рукою по скриню, відразу відчував, що на душі стає незатишно. Але коли кликала мене до себе, то слухняно підходив і, втупившись у неї, вдавав, що слухаю її співуче читання. Я не любив тих віршів і не розумів, про що в них йдеться. А втім, так часто слухаючи їх, усі вивчив напам'ять і пам'ятаю й досі. Мене трохи дивувало, що бабуся Юлія завжди починала читати їх не з початку. Насамперед деякий час порпалася в них, шукаючи улюблену сторінку. А коли нарешті з її вуст злітало: «Чи винна ж голубка, що голуба любить? Чи винен той голуб, що сокіл убив?» — її

очі відразу наливалися слізьми. Закінчивши читати, складала сторінки разом і цілувала їх так, як священник у церкві цілує Святе Євангеліє. Деколи мене цікавило, чому ці вірші були такі знищені й розшарпані, якщо бабуся Юлія так дбайливо поводитися з ними. Мабуть, то була дуже стара книжка, думав я, тож від старості розлетілася. І так було доти, доки не настав отой фатальний день, коли я, набравшись дурної сміливості, широко сказав, що більше люблю опалюх, аніж ці вірші. По бабусиному обличчю я відразу помітив, що сказав щось не те, і вуйко Миколай, який був тоді вдома, теж дивно поглянув на мене. А ще за якусь хвилину після цього бабуся Юлія розплакалася. Я не міг вибрати гіршого моменту: вона тільки що витягла з печі хліб, а під склепінням челюстів печі допікався чудовий, великий і надзвичайно смачний опалюх. Та я вирішив не чекати, чи бабуся Юлія дасть мені його трохи, як він спечеться, а взяв свою шапку і пішов додому. Щоправда, уже наступного дня бабуся Юлія розпитувала про мене, цікавлячись, що зі мною відбувається й чому я більше не відвідую її. Я відразу побіг до неї,

і тоді бабуся Юлія розповіла мені про ті вірші все: як називаються, хто їх написав і чому вони такі знищені. Відтоді я вже знав, що то були вірші з «Кобзаря» Тараса Шевченка. Колись вони були книжкою, а знищені були тому, що люди часто приходили їх читати. Коли ж хтось уподобав якогось вірша найбільше, то викидав його з книжки, складав учетверо — так, щоб умістився в кишені — і позичав на деякий час, щоб почитати його всім своїм удома, і всі вони вивчали його напам'ять. А у нього позичав хтось із сусідів, і так ці сторінки мандрували селом, деколи дуже довго, перш ніж хтось приносив їх назад до бабусі Юлії. Ось так ціле село одночасно читало ту саму книжку. А бабуся Юлія ніколи не шкодувала позичати ці сторінки. Знала, що швидше чи пізніше всі вони повернуться до неї. Щоправда, коли почалося виселення й горіли хати, чимало тих віршів пропало. Не знаю, чи бабусі Юлії було їх жаль. Ніколи цього не казала, але коли я спробував умовити її поскладати ці сторінки згідно з нумерацією, вона замовкла на хвилину, а тоді сказала, що не треба. ■

Петро СКРІЙКА

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Знайдено чоловіка, який розбив у Перемишлі пам'ятну дошку

2 березня поліція Перемишля затримала чоловіка, який знищив пам'ятну дошку в Перемишлі. Дошка була присвячена трьом видатним перемишлянкам: українській художниці Олені Кульчицькій, польській політичній діячці Вінценті Тарнавській та єврейській психоаналітиці Хелен Дойч.

«В автомобілі затриманого 34-річного мешканця Перемишля працівники поліції знайшли молоток та лом. Чоловік зізнався, що саме цими предметами знищив дошку. Зібраний правоохоронними органами доказовий матеріал дозволив пред'явити чоловікові звинувачення щодо знищення майна», — йдеться у повідомленні поліції міста.

Ліля Каліновська, одна з ініціаторок встановлення дошки, повідомила, що підозрюваний (на даний момент обвинувачуваний — *red.*) у справі вчора сам з'явився в уряді міста і шукав людей, які були причетні до встановлення дошки, бо хотів перепросити та відшкодувати за скоєне.

Зловмиснику загрожує покарання до 5 років позбавлення волі. Наразі до нього застосована заборона виїзду з країни. Про розвиток справи ми будемо повідомляти.

Нагадаємо, що пам'ятна дошка була легальною: організаторки дотрималися усіх правил, яких вимагають відповідні закони Польщі. Відмовились від відкриття дошки лише з поваги для мера, який після спротиву кресових середовищ попросив про оцінку Інститут національної пам'яті Польщі.

Про легальність пам'ятки заявляють ініціаторки заходу, а також незалежні юристи. Більше про цю справу читайте на сайті «Нашого слова».

За інформацією Касі КОМАР-МАЦИНСЬКОЇ

Загальнопольський конкурс писанок у Білому Борі

І Загальноосвітній ліцей ім. Тараса Шевченка у Білому Борі запрошує учнів VI-VIII класів початкової школи до участі у загальнопольському художньому конкурсі «Великодня писанка». Його учасники мають створити ілюстрацію із зображенням писанки (формат А4). Вона може бути виготовлена різними техніками з використанням паперу, ниток, пряжі, тканини або бісеру. Робота не повинна містити готових елементів, наприклад, готових наклеюваних на писанки, великодніх символів, вирізаних з газет чи листівок. Кінцевий термін подання робіт — 30 квітня.

Кожна конкурсна робота повинна мати детальний опис, зокрема ім'я та прізвище автора, його адресу, контакти (номер телефону або електронної пошти) та назву і адресу школи, у якій навчається учасник конкурсу.

Організатори призначають журі, яке оцінить роботи згідно з такими критеріями: відповідність темі конкурсу, креативність, оригінальність підходу до теми та естетика виконання. Школи та окремі учасники будуть повідомлені про рішення журі телефоном або електронною поштою до 21 травня.

Конкурсні роботи слід доставити за адресою:

I Liceum Ogólnokształcące im. Tarasa Szewczenki w Białym Borze, ul. Dworcowa 25, 78-425 Biały Bór із зазначенням: «На творчий конкурс «Великодня писанка»». Електронна адреса: zs2bb@op.pl. Більше інформації на сайті білобурської школи (liceum-bialybor.pl).

Успіх учениць «шашкевичівки»

Учениці IV класу Початкової школи ім. Маркіяна Шашкевича взяли участь у конкурсі «Дім моїх мрій». Художній конкурс щороку організовує Підкарпатська окружна палата архітекторів Республіки Польща у Ряшеві (Podkarpacka Okręgowa Izba Architektów RP w Rzeszowie). Цього року у конкурсі взяли участь 18 шкіл з Підкарпатського воєводства. На конкурс було подано 133 роботи. Журі обрало 20 переможців та вирішило 31 учасника. Серед них є й учні «шашкевичівки».

Оля Верхун стала лауреаткою конкурсу, а Мирослава Колій отримала відзнаку.

Фото робіт лауреатів та відзначених учнів були поміщені у календарі на 2021 рік. Роботи представлені також на виставці у будинку Підкарпатської окружної палати архітекторів РП у Ряшеві.

Учні з Білого Бору відзначили 150 років від дня народження Лесі Українки

Скріншот з відео

У межах відзначень учні Початкової школи ім. Тараса Шевченка у Білому Борі записали відео, в якому декламують вірші української письменниці (*на фото*). Відео можна подивитися на фейсбук-сторінці школи (Szkoła im. T. Szewczenki w Białym Borze — Школа ім. Т. Шевченка у Білому Борі).

Натомість ліцеїсти організували вечір, присвячений поетесі, під час якого учні II і III класів представили вірші Лесі Українки. Під час декламації кожен учень додавав теж кілька слів про письменницю. Це були елементи біографії, розповіді, особисті спогади про життя і творчість Лесі Українки. Захід відбувся онлайн.

Також у гуртожитку, де проживають учні, організовано виставку, присвячену Лесі Українці.

Формується Коаліція організацій меншин та мігрантів

Відбулася перша онлайн-зустріч в межах Коаліції організацій меншин та мігрантів (КОММ). Проект, який зараз формується, реалізують спільно фонд «Калейдоскоп культур» з Вроцлава, фонд «Зустріч» з Кракова, фонд «Наш вибір» з Варшави та Перемиський відділ Об'єднання українців у Польщі. Учасники проекту готуються провести дослідження та проаналізувати ситуацію з організаціями меншин та мігрантів у Польщі. На наступному етапі збираються навчати лідерів та лідерів цих організацій, особливо з менших

міських та сільських осередків, а також підтримувати та сприяти їхній поточній діяльності, зокрема за допомогою серії спеціальних відео. Проект фінансується з гранту «Програма активних громадян — Національний фонд» (Program Aktywni Obywatele — Fundusz Krajowy).

Україна відкликала двох співробітників посольства у Польщі

Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба відкликав з-за кордону двох співробітників Посольства України в Польщі, затриманих раніше на кордоні під час спроби вивезення з України контрабанди. Про це глава українського МЗС повідомив 1 березня на своїй фейсбук-сторінці.

Міністр проінформував, що співробітники Посольства намагалися вивезти на службовому авто з України в Польщу велику кількість валюти, золота та контрабандних цигарок.

За словами Дмитра Кулеби, робота цих людей у Посольстві завершилась та проти обох співробітників починається дисциплінарне розслідування. «МЗС буде повністю взаємодіяти з правоохоронними органами, від яких ми очікуємо швидке та неупереджене розслідування і встановлення усіх обставин справи», — йдеться у повідомленні.

«Звісно, презумпцію невинуватості ніхто не відміняв. Але за результатами розслідування я буду готовий ухвалювати будь-які рішення», — написав Дмитро Кулеба.

«Треба зламати ганебний підхід «не виносити сміття з хати». Його якраз треба виносити. Інакше будемо жити у смітті», — додав міністр.

«Корупція є всюди, де є люди. Різниця лише в тому, толерують її чи ні. У МЗС — ні. Я ніколи не покриватиму негідників, які думають, що можуть використати дипломатичний статус не для служіння державі та людям, а для особистого незаконного збагачення. Кожен з системи дипслужби, незалежно від рангів і посад, хто буде кидати тінь на українську дипломатію, відчуватиме на собі усю недипломатичність моєї реакції», — зазначив також у повідомленні очільник МЗС.

Згідно з інформацією, опублікованою Державним бюро розслідувань, товари підакцизної групи перевозили на службовому вантажно-пасажирському мікроавтобусі водій Посольства України в Республіці Польща та один із секретарів Представництва МЗС України. До вказаної діяльності був залучений працівник Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України в Закарпатській області та експрацівник Посольства, а також син останнього — нині чинний аташе з консульських питань Посольства України в РП.

28 лютого 2021 року мікроавтобус був зупинений при виїзді з пункту пропуску «Ягодин». Державне бюро розслідувань повідомило, що в автомобілі дипломатів знайшли 140 тисяч доларів США, 67 200 євро, 11 600 польських злотих, 16 кілограмів золота та майже 9 тисяч блоків з цигарками.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**

Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

Про виселення євреїв в 1968-му

«Коли ми чуємо про акцію „Вісла”, у нас уже наче хтось у голові шкребе», — сказали молоді лемки.

«У вас шкребе, а ваших батьків і дідів вона теж не гладила».

А може, ці лемки мають рацію? Я високо ціную думки молоді. А й справді, замість того, аби постійно переживати та урочисто вшановувати пам'ять про наше виселення, ліпше було би вписати акцію «Вісла» у світову історію, хай живе у ній — уже не нашим, а власним життям.

Тому хочу пригадати не тільки насильницьке переселення, яке ми, старші українці (бойки, лемки, підляшукі) пам'ятаємо, а й те, що нагадує нам про євреїв у Польщі.

Адже часто трапляється так, що якась подія, котра стосується одних, стає прецедентом для інших, не дає заснути історії. Наведу тут 1968-й (через 21 рік після акції «Вісла»), коли під приводом безрезневих заворушень відбулося масове виселення євреїв із Польщі. То була точна копія, а отже — справжня «друга акція „Вісла”», хоча досі ніхто цього жодного разу так не

назвав. Ніхто не мовби не помітив, що, виселяючи євреїв, польська влада використала ті ж самі технології, що й під час переселення українців 1947 року. Щоправда, маючи вже досвід, вона зробила це ефективніше й віроломніше. Євреям дали змогу обрати країну виселення, і вони купилися на це: замість того, щоб усі гуртом, разом зі своєю мовою, культурою та звичаями, виїхати до Ізраїлю і там відтворити те, що сотнями років творили у Польщі, вони все це мимоволі занестили. Немовби самі спричинили своє розпорошення, й таким чином порвали на клаптики все, що їх пов'язувало у Польщі, що століттями робило їх прекрасним монолітним етносом. Інакше кажучи, євреї самі знищили свою мову ідиш, яка навіть в Ізраїлі вже не відродилася, а в Польщі перестала існувати назавжди. А ми добре знаємо, що відбувається далі: коли гине мова — гине якась частинка світу.

Вони порвали на клаптики також свої культурні й релігійні звичаї, і вже не мають ані з чим, ані для чого повертатися до Польщі. З українцями зробити цього не вийшло, а з євреями — вдалося ідеально. Тож

можна цілком упевнено сказати, що, якби не було попереднього прецеденту — «української» акції «Вісла», то розправа з євреями 1968 року мала би зовсім інший перебіг та інші наслідки, можливо, не такі трагічні для культури.

Зверну тут увагу на ще один дуже промовистий момент, який підтверджує мою тезу про схожість акції «Вісла» 1947 року з виселенням євреїв 1968-го. Тоді ліквідували вже суттєво постраждалий єврейський ліцей у Лігніці, і жодна з польських шкіл не прийняла тих єврейських учнів, які ще залишилися у Польщі. Зробив це лише IV Український ліцей у Лігніці, хоча він мав найгірші умови та спричинив цим негативну реакцію влади, що викликало пізніше неприємні для нього наслідки. Але тоді тільки ми, українці, були здатні відчувати емпатію до євреїв, розуміючи, що вони стали жертвами насильства так само, як і ми колись.

Я згадую про це, бо виходить, тільки ми, українці, які пережили акцію «Вісла», можемо це зауважити й зрозуміти, коли всі навколо, здається, втратили ясність бачення. А може, ці факти настільки не пасують теперішнім часам, що їх важко помітити? ■

Петро СКРІЙКА

Напередодні з'їзду Об'єднання українців у Польщі: Мирослав Купич про виклики та завдання

У минулому, враховуючи навіть депортаційну акцію «Вісла» 1947 року, наша закерзонська українська національна меншина у Польщі ще не зазнавала такого лиха, як у 2020 році. Громадська активність знизилась майже до нуля, хоч і мала солідний фундамент після досягнень ще з 1956-го. Це тоді почала розвиватися освіта, відбуватися велелюдні фестивалі, Маланки, студентські мандрівки «Рейд Карпати». Зараз громаду єднає державне телебачення TVP, що кожної неділі транслює молебень із кафедральних соборів Української греко-католицької церкви у Перемишлі або Вроцлаві.

Про те, як у часи локдауну працює найбільша серед української меншини громадська організація, розповідає секретар Головної управи ОУП Мирослав Купич. Упродовж минулого року, за відсутності Петра Тими, він фактично керував Об'єднанням українців у Польщі.

Гібридна робота в часи карантину

Структури ОУП у Польщі дотримуються карантинних умов, адже ми не мали іншого вибору. Місцеві ланки організації перейшли в гібридний режим роботи. Ми могли або повністю припинити громадську діяльність і не робити нічого, або намагатися провести для наших людей хоча б найменші заходи. Там, де це можливо, на місцях зараз відбуваються події за участі невеликої кількості публіки. Також ми транслюємо їх онлайн, або ж записуємо і викладаємо в мережу згодом. Так само роблять і в церквах. Загалом усе Об'єднання зараз працює в гібридній формі.

Ми всі тужимо за спілкуванням в українській громаді та зустрічами. Зараз ми тримаємо зв'язок з навіколишнім світом та Україною лише через інтернет і телебачення. Однак це не замінить живого спілкування, і ми мріємо повернутися до колишнього життя. Важливе питання — скільки ще у Польщі діятимуть карантинні обмеження, бо час працює не на нашу користь. Через це сьогодні складно сказати, яких треба вжити заходів, аби протидіяти усім загрозам, що їх несе пандемія.

Минає рік, відколи все почалося. Ніхто не сподівався, що це триватиме стільки часу. Спочатку нам доводилося переносити заходи, потім деякі зовсім відмінили, місцеві ланки мусили повертати спонсорам кошти.

Ще у вересні минулого року, подаючи в Міністерство внутрішніх справ і адміністрації проект бюджету ОУП на 2021 рік, ми оптимістично сподівалися на те, що пандемія незабаром закінчиться. Сьогодні розуміємо, що наші надії були надто оптимістичними. Але кампанія вакцинації дає надію, що ми опинилися на «початку кінця» коронавірусу.

Фото надав Мирослав Купич

Ситуація у місцевих ланках ОУП

Згідно з повідомленнями, що надходять до нас у Варшаву, у деяких регіонах усі культурні заходи повністю відмінили, просто нічого не відбувається. Усі польські установи, з якими ми співпрацювали, зачнені (наприклад, в регіоні Ельблонга). Де-не-де організатори обмежували масштаб подій, скорочували

програму, проводили заходи онлайн (приміром, Ярмарок у Гданську).

Були ситуації, коли наші ланки, дотримуючись усіх санітарних обмежень, були єдиними, хто організовували у регіоні хоч якісь культурні заходи.

Від вересня минулого року серед нас нема Петра Тими, який, однак, увесь час дистанційно намагається нам допомагати в поточній роботі у керівництві ОУП. Але окремі його обов'язки довелося перебрати мені та колегам з Головної управи — Андрію Комарю та Ігорю Горківу. Найважча робота, тобто фінансові питання, зараз на плечах Стефанії Лайкош.

На останніх зборах 21 лютого Головна рада Об'єднання вирішила, що найближчий з'їзд відбудеться в онлайн-режимі 28 березня. Головною темою має бути склад керівних органів організації, тобто її очільника, Головної ради та Управи. Адже ми мусимо дотримуватися статуту, а відповідно до нього каденції цих органів вже минули. З'їзд мав відбутися ще у 2020 році, але з огляду на пандемію його довелося перенести.

Коли коронавірус відступить, треба буде також провести надзвичайний з'їзд Об'єднання, щоби вирішити, як працювати далі.

Головна рада ОУП про «Наше слово»

На мою думку, видавець, якого представляє Головна рада ОУП, має провести окремі збори і вирішити, як в умовах фінансової кризи має функціонувати тижневик. Призначений Міністерством внутрішніх справ та адміністрації на цей рік бюджет не викликає оптимістичних сподівань. Минулого року ми мали підтримку завдяки урядовому закону про захист від коронавірусу (так званий «Антикризовий щит»), однак більше цієї пільги не буде. Наразі Об'єднанню вдалося закрити свій минулорічний бюджет з не надто великим дефіцитом.

Цього ж року дотації на «Наше слово» зменшилися на 15 тисяч злотих і сягають рівня фінансування з 2011 року, що означає — фактично дефіцит буде більшим, адже ціни з того часу вирости внаслідок інфляції. У 2021-му ця проблема, можливо, ще не стане загрозою для існування редакції, однак наступного — вже так.

Ми можемо лише показати спонсорам кількість читачів, силу нашої громади. Продемонструймо у квітні під час загальнопольського Національного перепису населення, скільки тут українців. Нехай владні партії, нараховуючи субсидії, знають, скільки нас, польських громадян непольського походження, ще живе у Польщі. ■

Орест ЛОПАТА

Продовження з 1 сторінки

А це залежить від атмосфери в державі та в суспільстві. Якщо хтось відчуває, що його декларування може мати для нього негативні наслідки, то задумается, чи повинен відкрито заявляти про свою ідентичність, мову чи віровизнання.

Обов'язковий самоперепис в інтернеті для нас загроза чи шанс?

В принципі, це повинен бути шанс, оскільки можливість сісти за комп'ютер в затишку свого дому і заповнити анкету особисто дає почуття певного комфорту і спокою. З точки зору меншин це мало би бути дуже корисним. Однак, як пам'ятаємо, 10 років тому перепис також частково проходив у формі інтернет-самоперепису. Ми були дуже активні в популяризації такого методу. На жаль, потім виявилось, що зібрані через

інтернет дані доволі специфічно використовувалися в підрахунках результатів перепису. В цьому році має бути по-іншому, оскільки на відміну від попереднього актуальний перепис має охопити все населення, яке перебуває на території держави, а тоді був лише певний відсоток. Ця велика зміна дає надію на можливість повнішого використання в переписі інтернету і декларування своєї національної приналежності за його допомогою. В інтернет-самопереписі немає небезпеки, що хтось неправильно щось запише або не так зрозуміє, оскільки людина сама позначає відповіді. Тому думаю, що варто популяризувати і заохочувати людей до того, щоб якнайшвидше після 1 квітня 2021 року сідали за комп'ютер і заповнювали анкети. Це збільшує шанси, що результати перепису відповідатимуть дійсності. Звичайно, тут мусимо довіритися державі, що при зборі даних буде дотримана статистична таємниця відповідно до діючого законодавства.

Які зараз «переписні» очікування нацменшин щодо ГСУ?

Насамперед — це пришвидшення рекламної акції з врахуванням національно-мовної та віросповідної проблематики. Це й активна популяризація перепису серед меншин їхніми мовами. Люди повинні побачити, що їхня мова насправді функціонує в публічному просторі. Тоді вони відкриватимуть-

ся і частіше будуть подавати справжні дані щодо своєї непольської ідентичності. Я переконаний, що такий психологічний контекст дуже багато вирішує. Наступне — це співпраця статистичних служб з національними меншинами у популяризації перепису. Досвід з попередніх 10 чи 20 років показує, що організації національних меншин були дуже активними в рекламних акціях. Це мало велике значення для проведення перепису і заохочення меншин до участі в ньому. Тому здається, що для статистичних служб є корисним якнайшвидше розгорнути таку співпрацю. І ще один елемент — це визначення в кожному регіоні людини з боку місцевого статистичного управління для зв'язку з меншинами. Це важливо не тільки для просування перепису, але й вирішення суперечливих моментів вже у його ході.

Про все це ви та інші меншинні лідери говорите вже давно. Виходить, що держава сторона на порозі перепису, а ще не встигла справитися з низкою проблем?

Всі ці питання актуальні весь час. Вони на сьогодні перебувають на ранньому вступному етапі розробки. Звісно, цей список важливих для нас, меншин, питань, пов'язаних з переписом, можна розширювати. Наприклад, важливу роль тут мають медіа, зокрема державні, обов'язком яких є популяризація перепису. Добре виконана робота з їхнього боку може позначитися дуже позитивно. Проте варто зауважити, що не завжди є розуміння значення питань про ідентичність чи мову серед людей, які займаються підготовкою матеріалів в медіа. Наприклад, дехто не відрізняє громадянства від національності, а в контексті перепису це має фундаментальне значення для його результатів. ■

Григорій СПОДАРИК

Банери з сайту Головного статистичного управління

**Од 1 квітня 2021 р. розпочнеся
Національне Повселюдне
Списування Жителів і Мешкань
2021**

Гвюйд на сайт: spis.gov.pl і спиш ся през інтернет!

Liczmy się
DLA POLSKI!

GUS

◀ Лемківський варіант

УКРАЇНА

ПУЛЬС
УКРАЇНИ

Донбас: нові повороти

Останні тижні виявилися насиченими на події навколо російсько-української війни. Так, на фронті спостерігається ескалація, у внутрішній політиці – Рада національної безпеки та оборони тисне на проросійських політиків, а у переговорах щодо Донбасу тим часом – новий глухий кут. Насправді, все це – очікувано. І це – новий етап у врегулюванні конфлікту.

План «Б», який ніхто не оголошує офіційно

Вже довгий час українська влада втаємничено пояснювала: Україна має не один запасний план щодо конфлікту і переговорів. Але офіційно до жодного плану «Б» так і не переходила. Тим не менше, є всі підстави стверджувати: цей план «Б» вже реалізується на практиці.

Де-факто переговори в Мінській тристоронній контактній групі заблоковані від серпня 2020 року. Причина проста: погодившись у липні 2020-го на так званий «режим тиші», Росія вимагала політичних поступок від України у відповідь. Втім, отримала відмову. Але за логікою росіян, якщо немає прогресу щодо виборів на тимчасово окупованих територіях, особливого статусу для них і змін до Конституції України – не буде жодного прогресу у гуманітарних та безпекових питаннях. Гуманітарне розмінування, відкриття пунктів переходу (КПВВ), обмін утримуваними особами, безперешкодний рух спеціальної моніторингової місії ОБСЄ і Червоного Хреста – все це зависло в повітрі.

Відтак, настав час переглядати тактику переговорів. 3-поміж різних варіантів розвитку подій – від виходу з Мінських домовленостей до ідеї міжнародної місії та міжнародної тимчасової адміністрації – зупинилися на «золотій середині». І це – ревізія Мінських домовленостей без офіційного виходу з них. Так, на дипломатичному рівні українські переговорники стали просувати ідею переглянути найбільш неприйнятні пункти домовленостей: контроль над кордоном – до виборів, жодних змін до Конституції і жодного прямого контакту з так званими «республіками». Реакція Росії була очевидною: для неї ці пункти навпаки критично важливі саме у нинішньому формулюванні. Як наслідок – знову відсутність підстав для взаємної домовленості.

І на фоні цього глухого кута в перемовинах, де фактично немає що втрачати, Зеленський зважується на розворот й у внутрішній політиці – запроваджує жорсткі санкції проти активів Віктора Медведчука. Чи було це логічним? Зважаючи на всю вищеописану логіку поступового замирання переговорів – так. Якщо Росія не йде назустріч – гнатися за її вимогами і забаганками немає сенсу.

Ескалація на фронті і остаточний кінець «режиму тиші»

В цих умовах ескалація на фронті – цілком очікувана відповідь Росії на маневри української влади. До слова, її вихід з перемир'я був лише питанням часу. Якщо у грудні порушення режиму тиші просто ставали все частішими, то останнього тижня самопроголошена влада у Донецьку напрямно заявила: вони дозволяють собі вогонь на випередження. Тобто настав кінець і без того хиткому перемир'ю.

Щоправда, українському президентові до певної міри теж зручно, що саме Росія виходить з цих домовленостей та ще й відкрито. Це може здатися дивним на перший погляд, адже домовленість про перемир'я була ключовою перемогою Володимира Зеленського в переговорах по Донбасу. Втім, це стало і основною пасткою. Бо й далі робити вигляд, що перемир'я існує, означало б наражатися на жорстку критику всередині України і втрачати довіру військових на передовій. А заявити відкрито про кінець і без того неповноцінного режиму тиші – це для влади означало би розписатися у власній помилці. А в нинішній ситуації відповідальність за загострення на фронті лежатиме передовсім на Росії.

Чого чекати в переговорах далі?

Відсутність перспектив домовитися нагадує застій в переговорах у 2016-2019 роках. Виходить, що президент Зеленський повертається до того, з чого починав після обрання? Частково так, але, на відміну від того періоду, ідея переглянути Мінські домовленості вже не викликає особливих дискусій серед наших західних партнерів.

І не сприйматиметься як вихід з переговорів. Більше того, пропозиції оновити ці угоди вже набули заочної підтримки ключових західних партнерів

України у «нормандському форматі»: Німеччини та Франції, а нині – й США. Тактика ж Росії в цій ситуації, скоріше за все, зводиться до активних звинувачень України у виході з Мінських домовленостей, але інформаційно і дипломатично Україна вже підготувала підґрунтя, аби це не спрацювало.

Ця ситуація патова: Росія не змінює своїх вимог, Україна не може на них піти. Відповідно, обидві сторони свідомі, що прогресу не буде, а про новий «нормандський саміт» в осяжній перспективі можна забути. Єдине, що змінюється, – це тактика української сторони, яка останні півтора року була рушійною силою цих перемовин, намагаючись зрушити їх з мертвої точки. Це не вдалося, але принаймні дипломатично позиція в Україні наразі сильніша, аніж на початку каденції Зеленського. Так, тепер вже всім закордонним партнерам ясно: навіть за очевидного ентузіазму з українського боку Росія не йде на конструктивні переговори. Відповідно, і тиснути далі саме на Київ, аби той пішов на широкі компроміси, теж немає сенсу. Навряд чи цей поступовий поворот був у планах Зеленського від самого початку, але у сухому залишку «двієчником» у Мінському процесі залишається Росія. Перемовини зводяться до мінімального рівня, а ситуація на фронті повертається до позиційної війни. Без наступальних операцій і спроб воєнних проривів, але з загостренням і вогнем вздовж лінії фронту.

Паралельно з цим, українська влада чимдуж намагається залучити до переговорів нову американську адміністрацію. Мотиви зрозумілі: Ангела Меркель залишатиме свою посаду, Еммануель Макрон займатиметься президентськими виборами. Україні потрібно врівноважити ці втрати іншим важковаговиком, долученим до переговорів. І хоча ціль запросити США до «нормандського формату» – амбітна, вона навряд чи реалістична. Росії просто це не вигідно і вона не погодиться. Та й для України вигіднішою може бути роль США поза формальними дипломатичними моделями: якщо Штати виконують роль модератора, то вже не зможуть відверто політично підтримувати Україну. Тому більш ймовірно, що США такі включаються в переговори більш активно, але на рівні двосторонніх контактів: як це було свого часу по каналу Нуланд – Сурков чи Волкер – Сурков. Чи забезпечить це прогрес в перемовинах? Навряд, але точно попередить посилення тиску Росії.

Росія проти «нормандського формату» і за Мінську ТКГ

Тут варто окремо зазначити, що сам «нормандський формат» більше не цікавить Росію. Одна з ключових її цілей – замінити переговори між державами в «нормандському форматі» на переговори в Мінській ТКГ, де, окрім учасників (Росії, України та ОБСЄ), є ще «запрошені» від самопроголошених «республік» (ДНР та ЛНР). Тому жодне нове дихання надавати «нормандській четвірці» Росії не вигідно. Вона системно блокує переговори в ній, аби єдиним каналом комунікації в «нормандському форматі» лишився канал політичних радників (Єрмак – Козак), а погоджені ними рішення реалізовувалися в Мінській групі. Виходить, міністерства закордонних справ і лідери держав взагалі виводяться де-факто з поточного переговорного процесу. Лишається Мінська тристороння контактна група, де Росія наполегливо просуває ідею прямого контакту між Києвом з одного боку – і окупаційними адміністраціями з іншого.

Таким чином, починається новий етап як в перемовинах, так і в співіснуванні з тимчасово окупованими територіями Донбасу. Без прогресу в переговорах, Україна зосереджується на внутрішній політиці відносно як підконтрольних, так і тимчасово окупованих територій. Без подальших, часом не виправданих і дуже ризикованих, спроб вгамувати політичні апетити Росії. Втім, з більш раціональною переговорною позицією і відкритістю до гуманітарних зв'язків з тимчасово окупованими територіями. ■

Марія ЗОЛКІНА
політична аналітикиня фонду

«Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва»

США запровадили санкції проти українського олігарха Коломойського та його родичів. Про це йдеться в заяві державного секретаря США Ентоні Блінкена. Окрім самого Ігоря Коломойського, до санкційного списку потрапили члени найближчої родини: його дружина Ірина Коломойська, дочка Анжеліка Коломойська та син Ізраїль Цві Коломойський. «Цей крок робить Ігоря Коломойського та кожного з цих його найближчих родичів неприйнятними для в'їзду до США», – зазначено в документі. Відповідно до заяви Блінкена, Ігор Коломойський, перебуваючи на посаді голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації України з 2014 по 2015 рік, «брав участь у корупційних діях, що підривали верховенство права і довіру української громадськості до демократичних інститутів і процесів урядування, включаючи використання свого політичного впливу та офіційної влади для особистої вигоди». Крім цього, Ентоні Блінкен також висловив занепокоєння «поточними регулярними спробами Коломойського підрвати демократичні процеси й інституції в Україні, що становить серйозну загрозу для її майбутнього». З 2018 року Штати ввели санкції проти понад 150 осіб з понад 30 країн світу – інформує Посольство США.

Ілон Маск запустить в космос український супутник. Дмитро Наталуха, голова комітету економічного розвитку Верховної Ради, повідомив, що американська компанія SpaceX відомого мільярда Ілона Маска погодилася запустити на орбіту український супутник Січ 2-1. За його словами, домовленості про запуск були досягнуті нещодавно, а тривали з грудня 2020 року. «Ціна контракту – \$1 млн доларів, що є дуже приємною для України ціною та у восьмеро нижчою за ту, яка була запланована з самого початку», – зазначив Наталуха. Планується, що у грудні 2021 року український супутник, що розробляє конструкторське бюро «Південне» у Дніпрі, введе на орбіту ракетоносії Falcon 9.

Зеленський увів у дію рішення РНБО щодо загроз нацбезпеці від подвійного громадянства. Президент України Володимир Зеленський увів в дію рішення Ради національної безпеки і оборони, що зобов'язує Кабінет міністрів за пів року розробити законопроект, який має унормувати подвійне громадянство українців. Уряд має внести на розгляд парламенту законопроекти, які б передбачали низку обмежень для українців з подвійним (або більше) громадянством. Такі люди не зможуть: претендувати на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; претендувати на зайняття керівних посад на стратегічних об'єктах державної власності; мати допуск до державної таємниці; бути членом виборчої комісії, офіційним спостерігачем або проводити передвиборчу агітацію на загальнодержавних і місцевих виборах; бути членом політичної партії. Також рішення РНБО вимагає розробити порядок підтвердження відмови та виходу з громадянства іноземної держави для громадян України, які хочуть вести вищезазначену діяльність. Крім цього, в законодавстві хочуть прописати порядок подання громадянами України декларацій про набуття іноземного громадянства. За подання недостовірних відомостей має бути встановлена відповідальність. Наразі українське законодавство декларує єдине громадянство, механізму позбавлення паспорта України за подвійне громадянство немає, тож Україна юридично сприймає людей із декількома паспортами лише як своїх громадян.

Смертельна ДТП з українським автобусом поблизу кордону. Аварія сталася в ніч з 5 на 6 березня поблизу міста Радимно Підкарпатського воєводства, за 30 км від кордону з Україною. Автобус зі сполученням Познань-Херсон, в якому перебувало 57 осіб, зокрема двоє водіїв, перекинувся, з'їжджаючи з автомагістралі А4 до пункту обслуговування пасажирів Кашице. За попередньою інформацією, водій автобуса наїхав на огорожувальні стовпчики. В результаті п'ятеро осіб загинуло на місці, 35 потрапило до лікарень. Згодом 24 пасажирів автобуса, травми яких були незначними, вирушили в Україну, ще двоє осіб вирішили повернутися до своїх родин у Кракові та Ряшеві. Польська прокуратура висунула обвинувачення водію українського автобуса у ненавмисному доведенні до катастрофи у наємному русі, йому загрожує до восьми років ув'язнення. «Найімовірнішою є версія, що 48-річний водій Володимир К., який був за кермом автобуса, намагався повернути праворуч до місця обслуговування по дорожжюючих (МОР Kaszyce), але швидкість руху була занадто високою», – повідомила заступниця окружного прокурора у Перемишлі Беата Стажецька. Вона зауважила, що автобус рухався по автомагістралі зі швидкістю 95 км/год та різко – за чотири секунди – загальмував до 45 км/год.

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

ПІДЛЯШШЯ

«Здоров, я без хліба, ти без дров»

Регіональні прислів'я, приказки, зичення на примовки

Досі маловивченим елементом народної культури Підляшшя залишаються малі фольклорні форми. Це доволі різноманітна група, до якої зараховуються різні народні вислови, а також невеликі фольклорні твори: прислів'я, приказки, загадки, заклички, зичення, примовки, прокляття, анекдоти тощо.

Досліджуючи понад 20 років фольклор українських сіл Північного Підляшшя, я зосереджувалася передусім на піснях та обрядах. З часом у колі моїх зацікавлень опинився також дитячий фольклор, згодом — інші жанри, перш за все різні малі фольклорні форми. Ці нові для мене елементи народної культури я почала помічати дуже часто у розмовах на інші теми — люди, з якими говорила, просто самі вплітали в свою мову різні прислів'я і приказки, розповідали анекдоти, коротенькі віршики.

Коли почалася реалізація фольклорного проекту в межах Підляського наукового інституту на території моєї рідної гміни Чижі, я вирішила детальніше поцікавитися малими фольклорними жанрами. Бо це не лише прислів'я і приказки, про які я вже писала до «Нашого слова», але також народна фразеологія, божіння, дражнилки, відповідочки, вітання, побажання, тости тощо. Я просто почала записувати все, що досі пропустила. Багато в чому допомогла книжка «Сказав, як два зв'язав» професора Григорія Аркушина, який зафіксував дещо з народних висловів та загадок, зокрема на Північному Підляшші.

Упродовж двох років мені вдалося зібрати доволі багатий матеріал, який весь час поповнюється. Варто звернути увагу на те, що вдалося записати.

«Чорт хвостом накрив»

Дуже цікавою і вартою уваги дослідників є народна фразеологія. Це різного роду стійкі словосполучення, що їх жителі українських сіл весь час вплітають у розмову, а також різного роду народні порівняння. Тема доволі широка, тому зосередьмося на невеличких прикладах. От, хоча б таких, у яких з'являється чорт.

«Чорт хвостом накрив» — скажуть у Чижих, коли чогось шукають і не можуть знайти.

«Чортове весіле» — це метафоричне окреслення сильного вихру. Воно взялося від того, що в українських народних віруваннях вихор — це бунтівний янгол, якого Бог скинув з неба та відрубав йому одне крило, тому він постійно крутиться.

Або інші народні порівняння, в яких з'являється чорт, записані в селах гміни Чижі: «скаже би чорт перед хмарою» — скажуть про агресивну або розсерджену людину, а «груба як чорт на храбусті» — це народний опис нехудої жінки.

Буває, що люди вживають різні фразеологізми, але не знають значення окремих слів. Бо що то за «храбуст»? — питалася я в жінки, але вона так і не змогла мені відповісти. Тут пригордився «Словарь української мови» Бориса Грінченка, який пояснює, що «храбуст» — це осот овочевий. Цікаво, що цю рослину звуть саме чортовим зіллям.

«Лежати люогма»

Пишучи про народну фразеологію, варто звернути увагу на тавтологічні фразеологізми. Це стійкі сполучення, в яких одна частина висловлювання

▲ Важко уявити традиційне весілля без тостів. Море, 1975 рік

повністю або частково дублює зміст іншої. Найпопулярнішим є «всяка всячина», однак розмовляючи з підляшшанами, таких конструкцій почуємо набагато більше: «лежить люогма», «біжить убігом», «голи голюткі», «нічого нічогутко», «день у день» тощо.

«Господі, одверні і одхілі!»

Багато малих фольклорних форм — дуже давні за походженням. Це хоча б божіння, яке відоме з дохристиянських часів, коли люди присягали іменем язичницьких богів. Воно з'явилося як віддуння віри в магічну силу слова.

Божіння популярне серед підляшшан, які часто використовують його для підтвердження власних слів, особливо тоді, коли співрозмовник сумнівається в почутому: «богме!», «ей-богу!» Окрім божинь-запевнень, є також божіння-застереження: «брунь Боже!», «Господі, одверні і одхілі!»

«Суоль тобі у вуочи, а декрач в зуби»

Язичницьке коріння мають також прокляття, які містять побажання негараздів або нещастя. Вони так само пов'язані з вірою в магічну силу слова. «Коб тебе покрутіло», «хай тебе пйорун», «суоль тобі у вуочи, а декрач в зуби» — не раз у злості сказала одна сусідка другій на Підляшші.

Бувало, що певні форми проклять виголошували діти. Кілька десят років тому під час колядування вони не дуже коректно «бажали» господарям, які їх не приймали: «Коб на вашум дворіе наспали тхоріе».

«Боже допомож»

З-посеред малих форм на увагу заслуговують також народні вітання, поздоровлення та побажання — на свята, Новий рік, для молодої пари, з нагоди народження дитини та інші.

Візьмімо за приклад свята різдвяно-новорічного циклу. «Будьте здорови, Коледи приждавши» — так за традицією вітав господар сім'ю на Святве-

чір. На Різдво підляшшани ще й досі поздоровляють один одного словами: «З празнічком Рождеством Христовим» та відповідають: «З тобою здоровим / здоровою / з вами здоровими».

На Новий рік поздоровляли один одного по-різному: «Сію, вію, посіваю, з Новим годом поздравляю» (Вілька Терехівська) або «Поздравляю з Новим роком, з новим щастям, з новим здоров'ям» (Збуч).

А на Водохреща (у місцевій традиції святкують його три дні та досі звуть під впливом уніатської традиції «Три круолі») віталися — у залежності від дня — словами «Поздравляю з першим / другим / третім Крольом» та відповідали: «З Тобою здоровим» (як і на Різдво).

Цікавими є й різного роду побажання. Наприклад, людям, які працювали в полі, завжди говорили: «Боже допомож». А вони могли жартівливо відповісти: «Казав Буог, коб і ти допомог».

Інша тема — це побажання з нагоди народження дитини, шлюбу або дня народження. Не бракує серед них іронічних та саркастичних римованих форм, бо народ жартувати любив та й охоче вплітав у різні вислови всяку нецензуршину.

«Здоров, я без хліба, ти без дров»

Малі фольклорні форми — то також різного роду тости. Підляських поки що вдалося мені записати небагато. «Дай, Боже, коб на другі руок дождали» — досі кажуть, починаючи пити на Різдво Христове. Вдалося й почути таке: «Здоров, я без хліба, ти без дров». Збирання інших тостів — плани на мої наступні виїзди, однак це запитання радше до чоловіків, ніж жінок, які є все-таки моїми головними джерелами інформації.

«Іван-булаван за городом косіт»

Багато малих фольклорних форм слід віднести до дитячого фольклору. Це різного роду лічилки, загадки, заклички, але також менш досліджені дражнилки або відповідочки.

Дражнилки — це короткі глузливі віршики, які висміюють ту або іншу рису дитини. Вони часто некоректні та образливі, бо ж суть такої фольклорної форми саме в тому, щоб висміяти друга. Ось приклад дражнилки з Курашева (діти висміюють у ній хлопця, батьки якого звалися Іван і Явдох):

*Іван-булаван
За городом косіт,
А Явдох-попердох
Йому їстї носіт.*

Відповідочки — також бувають малокоректні. Це короткі, часто римовані відповіді на певні, найчастіше надокучливі, запитання, передусім дітей, але дорослих також: «Чом? Бо жаба за корчом». «Што за різниця? Один любіт, другі дражніться».

На жаль, досі мені не вдалося записати мирілок, тобто коротеньких віршків, які діти говорили, коли мирилися.

«Заходьте до нас...»

Дуже часто траплялися мені і нецензурні приклади, які слід віднести до саркастичного фольклору. Тема цікава та варта уваги, тим більше, що такого роду приклади дослідники часто обминають як не варті уваги «серйозних» статей чи більших публікацій. Однак, це також елемент фольклору, і якщо його не записати, він дуже швидко забудеться.

Ось невеличкий приклад, пов'язаний з тим, як колись люди в жартівливий спосіб запрошували сусідку чи іншу жінку до себе до хати: «Заходьте до нас, нехай не вієт у вас» — говорили господарі. «Я постою, стулівши свою» — відповідала вона.

Часто такого роду зразки фольклору з'являлися дуже спонтанно. Вони показують, однак, спосіб мислення народу та їхнє своєрідне почуття гумору.

Як дослідниця фольклору мушу сказати, що таких прикладів удалося вже записати — спеціально їх не шукаючи — аж надто багато.

У цій статті я лише звернула увагу на певні, менш досліджені фольклорні форми, кожна з яких вимагала б окремого вивчення та окремої публікації. Деякі із малих жанрів вже забулися. Це стосується, передусім, тих елементів, які пов'язані з дитячим фольклором. Просто говірка в середовищі сільських дітей уже не вживається, тому й зрозуміло, що немає таких жанрів, як хоча б дражнилки, заклички, дитячі лічилки чи загадки. Зате інші малі форми — приказки, багата народна фразеологія, божіння, прокляття тощо — це щоденний елемент мовної реальності підляського села. Оскільки, однак, сьогоднішні 40-річні — це останнє покоління, яке користується підляською говіркою, швидко пропадуть і ті елементи. Маю надію, що колись вдасться зібрати це все (і призабуте, і далі вживане) та видати у формі книжки. Бо сьогодні воно живе, а завтра — незаписане — забудеться, та й навіть не буде вже в кого запитати. ■

Людмила ЛАБОВИЧ

Фото з сімейного архіву авторки

ПОДІЇ

Леся Українка: місія інтелігенції – будувати націю

З нагоди 150-річчя Лесі Українки дослідники з Польщі, України та інших країн 24-25 лютого провели онлайн-конференцію, де обговорили творчість письменниці у близько шістдесяти доповідях.

Українська література на рівні зі світовою

Захід організували: кафедра українистики Варшавського університету, кафедра української літератури Волинського національного університету ім. Лесі Українки та Інститут літератури ім. Тараса Шевченка Національної академії наук України. Почесний патронат надав посол України в Польщі Андрій Дешиця. Від його імені привітання передав перший секретар посольства Віталій Білий. Дипломат підкреслив, що Леся Українка своїм талантом та творчістю високо підняла рівень української літератури у світі. Він пригадав, що письменниця володіла багатьма мовами, в тому числі польською, і перекладала, зокрема, Адама Міцкевича. Від імені організаторів слово взяла в.о. керівника варшавської українистики Катажина Якубовська-Кравчик. Вона зазначила, що міжнародне коло учасників конференції – це нагода обмінятися науковим досвідом та новими напрацюваннями: «Сподіваюся, що ця конференція стане не тільки вагомим внеском у розвиток світового українознавства, але й визначить нові дослідницькі шляхи». Варто відзначити, що у ході конференції не раз згадувалося ім'я відомого колишнього очільника цього закладу і лідера української громади у Польщі Степана Козака та його надбання у дослідженні творчості Лесі Українки.

Про роль еліт в побудові нації

Широка тема конференції «Творчість Лесі Українки: національно-культурні коди і європейська традиція» дозволила обговорити не лише літературні питання і саму постать письменниці, але і вписати їх в загальноєвропейський контекст. Тому про Лесю Українку говорили як про голос національної відповідальності, представницю українського модерну та суб'єкт досліджень західних науковців.

Микола Жулинський (Інститут літератури ім. Тараса Шевченка) у своїй

довіді відзначив, що письменниця відчувала потребу сприяти формуванню суверенної нації. Доповідач вважає, що в Україні, попри офіційне здобуття незалежності, цей процес навряд чи закінчився: «Чому агресія Росії не мобілізує і не скріплює національний дух? А може, українці ще не набули національну самосвідомість? Я не певен, чи сьогодні можемо тут дати однозначну відповідь». На його думку, дискусійним є й те, чи культурні та політичні еліти в Україні мають нині почуття спільноти та історичної традиції, і чи можуть їх пробуджувати серед людей. Дослідник зауважив, що Леся Українка, як і Іван Франко, була переконана, що передусім письменники, вчені, педагоги мають спонукати свій народ до свідомого національного життя, а в майбутньому – до побудови незалежної держави. Таку місію здійснювала сама Леся Українка. Водночас вона дотримувалася й думки, що культурний фактор мусить передувати політичному. Микола Жулинський підкреслює, оскільки консолідація української нації постійно триває, тож творчість Лесі Українки надалі залишається актуальним і важливим інструментом такого будівництва.

«Дочка Прометея» і «співачка досвітніх вогнів»

Ярослав Полішук (Університет ім. Адама Міцкевича в Познані) у своєму виступі зосередився на протилежному полюсі – тобто вписуванні Лесі Українки в канон радянської літератури, що відбувалося у 20-70-ті роки ХХ ст. І тільки у 60-х роках переглянути це запропонували молоді новатори – поети-шестидесятники Дмитро Павличко та Іван Драч. В радянському зображенні постаї Лесі Українки були сильні акценти на соціал-демократичні образи та революційні чинники, вона прирівнювалася до «поета-рупора мас». У романах для молоді та підручниках її показували як «дочку Прометея», що теж відсылало до революційного духу. З цією метою її

називали також «співачкою досвітніх вогнів», основою для чого послужив її ранній вірш «Досвітні вогні». Твір спекулятивно був інтерпретований як пророцтво майбутньої соціалістичної революції: «Зараз, коли ми переглядаємо присутність Лесі Українки у масовій культурі, де «дочка» і «співачка» надалі функціонують, то ідентифікуємо це як тінь колоніальної свідомості і узагальненості. На жаль, цей радянський стереотип досі живучий», – відзначив Ярослав Полішук. Дослідник зауважив, що радянське літературознавство фактично розминулося з текстами Лесі Українки. Воно уникало глибшого читання. А така ситуація, вважає Ярослав Полішук, відкриває простір для сучасних літературознавців.

Цікавими спостереженнями поділилася й Галина Корбіч (Університет ім. Адама Міцкевича в Познані), яка розповіла про сприйняття Лесі Українки у прижиттєвій критиці. Зростання її авторитету відбулося разом із потраплянням у національний пантеон, де вже знаходились Тарас Шевченко та Іван Франко. Зрештою потім її часто називали спадкоємницею Шевченківського слова та його революційної сили. Леся Українка дуже швидко стала постаттю, з якою українська культура входила в ХХ століття, а з її іменем народжувався український модернізм. В особі письменниці побачили новий тип української людини. Всі автори, що писали тоді про Лесю Українку, помітили, що вона досягає творчих вершин завдяки наполегливості та сили волі. «Отже, всім своїм досягненням завдячує виключно собі», – зазначила Галина Корбіч.

Філософський зміст – доступно для дітей мовою

Про неоціненний внесок Лесі Українки у дитячу літературу говорила Тетяна Качак (Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника). Характерною для її творчості була висока художня планка, непримітивування і переконання у тому, що діти здатні розуміти образну мову. Такі риси видно хоча б у «Колисковій» з циклу «Сім струн». Авторка поєднує тут ніжність і смуток, ліризм і заклик до активної дії. В іншому творі «Вишеньки» поетка розкриває красу взаємин дитини і природи. А в «Тішся дитино, поки ще маленька» Леся Українка закликає молодих читачів радіти кожній миті свого дитинства, розвивати

уяву, мріяти і бути вільними у своїх думках та прагненнях. «У цьому творі бачимо ідею самодостатності, утвердження себе через власні здобутки, піднесення себе над обставинами, але не іншими людьми, що дуже важливо у вихованні морально-етичних цінностей у малих читачів», – відзначила Тетяна Качак. Цей твір можна розглядати як такий, що готує ґрунт для усвідомлення гідності самої людини. Леся Українка розуміла й вагу патріотичного виховання дітей. Вірш «Мамо, іде вже зима» побудований на діалозі матері і сина, передає ідею любові до рідного краю і цінування його. За словами дослідниці, дитячі тексти Лесі Українки варті тим, що в них філософський підтекст, погляди на людину і буття, глибокий психологізм поєднані з доступною дитині мовою та метафоричними образами. Все це створює дуже гарну модель поведінки для юних читачів. А з іншого боку, є прикладом і для сучасних авторів – на чому будувати якісну дитячу літературу. Варто зауважити, що доказом значення творчості Лесі Українки для юних читачів є заснована у 1971 році літературна премія її імені, якою щорічно відзначають високохудожні твори для дітей.

Від перекладів до кіно

У ході конференції обговорювався також польсько-український контекст, пов'язаний з Лесею Українкою. Так, Валентина Соболь (Варшавський університет) розповіла про вибрані аспекти творчості Лесі Українки в Польщі, вказуючи імена ключових дослідників та напрямки їхніх робіт. Катажина Якубовська-Кравчик говорила про обставини першої вистави п'єси «Лісова пісня» польським режисером Веславом Рущим. Світлана Сухарева та Ольга Ярчук з Волинського національного університету зосередилися на польськомовних перекладах творів письменниці.

Окрім цього, науковці говорили про Лесю Українку у творчості українських митців з Польщі, обговорювали біблійні мотиви в її текстах, листування як приклад мовного коду української ментальності, європейські теми в творчості письменниці, історію багатотомних видань її творів, кіноінтерпретації тощо. У підсумках конференції відзначалося, що творчість Лесі Українки не втрачає актуальності і ще довго буде предметом наукових досліджень та обговорень. ■

Григорій СПОДАРИК

Бартошицька школа святкує ювілей патронки

Неповторною і особливо яскравою особистістю, яку дала світові українська земля, є геніальна Леся Українка (Лариса Косач). 150-річчя від її дня народження ми відзначаємо у цьому році.

Вчителі та учні української школи в Бартошицях особливо пишуться тим, що школа носить ім'я Лесі Українки. Часто учні на уроках української мови питають: «Чому саме це ім'я вибрала наша школа?» І чим більше ми дізнаємося про поетесу, тим більше переконуємося, що це був дуже вдалий вибір.

Близька нам Леся Українка ще й тому, що сама була вчителькою, вела практичну педагогічну діяльність. У юності написала підручник «Стародавня історія східних народів» для своїх братів і сестер. Популяризувала українську та світову літературу, перекладала для українських школярів зарубіжні твори. Це вона ввела в нашу мову слова «промінь», «напровесні». Тепер ми їх сприймаємо як щось цілком звичайне.

Також не можна не згадати про величезну роль Лесі Українки як фолькло-

ристички, вона «врятувала» наші козацькі думи. З унікальних документів архіву її сестри Оксани Косач виникає, що письменниця зробила зарисовки олівцем українських і татарських народних орнаментів і таким чином зберегла до наших часів унікальні узори вишивки. З її голосу також записано більше 225 народних пісень (збірник «Народні мелодії з голосу Лесі Українки»).

До ювілею письменниці ми з учнями бартошицької школи готуємо літературно-музичну програму «Хотіла б я піснею стати...». Свої декламаторські здібності діти вже показали у конкурсі, читаючи вірші «Надія», «Мамо, іде вже зима» та під час розповіді казки «Біда навчить». Уже дитячим серцем 9-річної дівчинки Леся Українка в першому вірші, присвяченому тітці, загнаній до Сибіру, мовила рідній Україні про любов до неї.

Учні та хор «Лісова пісня» також вивчили нові вірші та пісні на слова поетеси: «Вечірня година» (Коханій мамі), «Вже сонечко в море сіда», «Грай, моя пісне», «Перемога», «Хотіла б я піснею стати», «Давня весна» та монологом Мавки з драми-феєрії «Лісова пісня», яка втілює в собі прагнення життя, волі, свободи та невмирущості.

Ми віримо у слова Лесі Українки, які ототожнюємо також з Україною:

«Ні, я жива!
Я буду вічно жити,
Я в серці маю те, що не вмирає!».

Наталія ШЕЛЕСТ,
вчителька української мови, Бартошиці
Фото – Мирослав Дрозд

Члове́че, одкале єси и камо грядеши?

Не вшиткы ся себе такє зьвідуют, а зьвіданы не каждый роздумє над тым, одкале сме ся на ті землі взяли. Маме піст, адже разом задумайме ся над тым: одкале сме и де идеме? Тоты, котры в Бога не вірят и не посят, од думаня не сут звільнены.

Дарвінізм?

Дуже залежыт од наших поглядів. Кед сме християнами, віримо Біблії. Адже для нас справа єст проста, Бог нас сотворил и кропка. Выдавало бы ся, же можна было бы на тім скінчыти, але не годит ся, бо межде нами маме інакше віруючых, но и сут ишы и атеїсти. Вшиткы чули сме о еволюції Кароля Дарвіна, котра нибы то перечыт тому, што Біблія бесідує, адже не будме струсями. Більше о еволюції повіме си другим разом, а тепер коротіцько лем того, што необхідне. Мож, было бы повісти, же єдно другому не перечыт. Біблія писана єст вершом, а каждая поезія рядит ся своєрідными правилами. Письмо Сьвяте єст прекрасном поези́йом, котра нечисленными словами потрафит нераз челюсті адовы перерати. Знам, не вшиткы так думают, а найбільша біда в тім, же Біблія єст єдна, а вельо маме ей інтерпретацій. Барз дуже залежыт од того, хто ей чытат, што в ній видит и што годен з ней присвоїти. Єдному старчыт знати, же сотворил нас Бог, а як того зробил, не ма жадного значыня. В Біблії записано, же выліпил нас з глины, то значыт, же міг нас зробити так як мы зимом робиме больвана. Лем, же мы не маме в собі такого оживляючого тхніня и не можеме дихнути жытя в больванове студене ніздря. Гамериканам помогла гармонійка, котром малий хлопец з тамтого сьвіту прикликал до больванового жытя вітця. Згинул в саму велию, думам о фільмі *Jack Frost* Троя Миллера з 1998 рока. Вільгітніст Адамовой и больвановой масы творчой была одповідня, суха глина ани скріпучый сніг не зіплят ся. Но штож, в іншій вимірі Письмо Сьвяте бесідує до нас: *Богамисте* (Ів. 10, 34), але не такыма самама, мы сме лем подібны до свого Сотворителя. Но штож, Адам жые цілий рік, а наших больванів при жыттю підтримує лем морозне повітря.

Біблійны версії сотворіня

Не належу до таких люди, котры кед почуют, же Бог нас сотворил, од разу кропку ставляють. Перша біблійна версія сотворіня нас бесідує о сотворінію человека яко суспільства: *Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і хай панують над морскою рибою, і над птацтвом небесним, і над худобою, і над усею землею... І Бог на Свій образ людину створил, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх* (Ім. 1, 26-27). Што цікаве, в Письмі Сьвятім перший раз о Бозі бесідує ся в множині (*Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою*) и якраз при одночаснім творінію мужа и жены.

Адже Сьвята Трійця творит человека не єдного, а што найменше в двох особах.

Другий опис найдете в другім розділі той самой Книги Буття: *І створив Господь Бог людину з пороку земного. І дихання життя вдихнув у ніздрі її — і стала людина живою душою.* (...) *І сказав Господь Бог: «Не добре, щоб бути чоловіку самотнім. Створю йому поміч, подібну до нього».* (...) *І вчинив Господь Бог, що на Адама спав міцний сон, — і заснув він. І Він узяв одне з ребер його, і тілом закрив його місце. І перетворил Господь Бог те ребро, що взяв із Адама, на жінку, і привів її до Адама* (Ім. 2, 7-22). Адже, Бог ту перше творит Адама (зродженого з землі), а аж пак з боку його вынимат жену.

Кед чытаме другий опис, спочатку здає ся, же Бог сотворил нас інакше як в перші версії и то не лем за то, же найперше Адама, а аж пак Єву. Кед ся человек затримат, подумат, не стратит ся в лісі перекладів, то зрозуміє, же в тих двох описах ріжниць ніт. В обох найперше творит Адама, в оригіналі в обох версіях єст того само слово *'ādām*, адже Бог творит земного, сотвореного з землі. В другім описі человека творит перед іншыми сотворінями, в першій всяку жывыну сотворил пятого дня, а человека на кінці, аж шестого дня. Ту тіж поезію виджу, а не ріжниці, хтоси в Письмі Сьвятім получыл два старинны переказы той самой правды, записаны осібно, през ріжных люди, каждый того, што Бог му обьявил, записал так, як розуміл, жаден не сциганил. В першій описі прецін вшитко того, што Бог сотворил, Адам наіменувал, адже брал уділ в сотворінію вшиткого, што на землі жые. Адже тепер мі лекше зрозуміти, што то значыт, же Ісус Христос єст А и Ω, же Ісус Христос єст другим Адамом. Адам в Сыну Божім (адже в Ісусі Христі) жыл кед Бог Отец вшитко з ничого творил. Зато в першій описі при творінію человека Бог бесідує яко Трійця Сьвята, чуєме як Бог Отец нараджат ся зо Сыном Божым и Духом Сьвятим (*Створімо, Нашим, Нашого*). Ісус Христос, яко Сын Божий (Альфа), існує од нащада сьвіта, яко Ісус Назарянин-Новий Адам в часі ся народил и на кінці сьвіта тым самым Ісусом Христом буде (адже Омегом).

В другім описі час не є мірянний, ту Єву Бог сотворил на самім кінці, даючы Адамови жену — завершат творіня нашого сьвіта. Ужываючы часового горсету першой релациі, мож было бы повісти, же товды аж скінчыл ся ден шестий, коли жена сотворена (вынята з Адамового бока) през мужа названа єст женом (Ім. 2, 23). В оригіналі маме гру слів, муж то *'iš*, а жена — то *'iššā*^h. Творячы Єву, завершыл творіня найбарже образуванного земного сотворіня — адже Адама сотвореного на образ Божий и подобу Божу. В оригіналі єст кус інакше, там бесіда єст не о образі, а о тіні (*b'cālmēnū*), адже мы сме тіньюм Бога — лем такі маме в собі Його образ, темний и зашмарений. Маме го в собі лем товды, кед сме блиско Бога?

Цікаве єст и того, же Адамова жена в обох описах імено отримала, аж по

зорваню овоча, котрого Бог Адамови запретив їсти (Ім. 3, 20). Єва єст Господнім посьліднім сотворіньом, котрого Адам наіменувал. Пак дороги человека и Бога розходят ся, адже Божя подоба в нас барз стонькла и выдолжыла ся ничым ранній ци вечерішній тін. Так по правді, то жена Адама Євом стала ся ишы пізніше.

Думам, же на підставі того, што сме юж повіли, можна речы, же в Біблії мова єст о еволюції, лем ани Церков, ани миряне скорше ей ту не віділи. Дарвін тіж, нашол ей в природі, а не в Сьвятім Письмі. Звернийме увагу на того, же каждый ден з першого опису сотворіня сьвіта Бог кінчыт барз подібным стверджыньом. Всевышний каждый ден завершал аж товды, кед ствердил, же того, што натворил, єст добре. Адже ден єст алегоріей етапування творіня сьвіту, каждый з тых дни міг тягнути ся през мелийоны років. Гнешня наука доводить, же Дарвін не мылив ся, правда, з малпом нияк нам не подорозі, але то Бог ей на дереві залишыл, а не Дарвін. Може сотворена єст так як и мы шестого дня, але з самого «рана» и в очах Бога працловек-малпа была ишы недосконалым твором, як то науковці бесідуєт — пітекантропом (по латині *nimex* то малпа). Лем Бог знає як было, мы знаме лем того, што одкрыте вкаже ся и што зрозумієме нашим малым розумком. Наукове шкелко и око підповідат, же Біблія нич а нич не циганит. Адам хыбаль справді мусіл быти перший, а Єва аж пак ся на сьвіті Божім вказала. Лем мужы маюч вшиткы хромозоми (XY), жены тіж маюч два, а так по правді, то лем єдного здубельтуваного (XX).

Конец сьвіта?

Треба голосно речы, же далеко не зайде тот, котрий фурт лем смотрит попід ноги. О такім, котрому очы заєдно втічут лем до історії, ани не спомну. Кед чую дакы заповіді кінця сьвіта, тримам ся єдної засады, ништо не зна дня ани години, не знаме, коли тоты часы настанут — лем Бог знає. Часом Бог дає дакі знак, але човекови не вільно перетваряти того знаку на ціль, все маме добрі жыти и блага сіяти. Часом треба дакого напаминати, а часом чужого напаминання уважні выслухати и над ним ся задумати. Знакы Богом поставлены на дорозі нашого жытя маюч нам допомагати в тім, жебы сме за далеко од Бога не одышли и през то не затратили в собі Його подобу. Треба нам так жыти, жебы з Його тіни не выйти, бо лем таку подобу в Бозі маме. Чытання літургійны Великого Пісту фурт наворачтают нас до Бога.

Не лем в Письмі Сьвятім маме купета добрых знаків, но и што з того? Єст так як на асфальтових дорогах, добры знакы при них стоят, а тівко люди гыне. Часами так єст, же знак Богом на допомогу післаний може шкодити, бо злі го чытаме. Мал показувати правду и показує, але мы часом на opak го розумієме и сами собі замазуєме образ проповідуваної будучности. Сут такы, котры фурт вісят конец сьвіта и фурт лем человека стра-

шат ріжными гльобальными катастрофами. Памятайме, лем Бог знає коли того наступит, адже іншых не слухайме, най нас не мамят морочньом. Часом дака и добра річ, од Бога дана може нас звести, о хоч бы и пророцтво Маляхія, тот о папах. Кед ім вірити, то Францішек буде юж посьліднім патріархом Риму. Невинны Маляхії запискы выкорыстуваны сут до страшыня кінцьом сьвіта. Кед даколи таку паплянину чую як мантру, повторям: *Лем Бог знає, коли конец сьвіта настане*. Адже по што си того роду проповідні до головы брати и бояти ся чогоси, што не знати коли приде, ци взагалі за нашого жытя такє ся стане. Маляхій жыл в XII століті, може через нього Бог хотіл людям звістити не конец сьвіта, а конец роздору Церкви Божой, котра розєднала ся в 1054 році. Ци дожили сме посьлідніх років церковного роздору? Час покаже тым, котры пережыют папу Францішка.

Кінця не видно

Колиси-м в інтернеті нашол коротку, цікаву розмову з монахыньом, котра жыла спокійні деси в Росії на самоті. Было того лем хыбаль з сім минют, але в мої памяти того коротіцьке награня гідні глибоку борозду выорало. Нигда не забуду старенькой, полной тепла и жычливости монахыні и того, што повіла. Повідала о російско-українській війні, оповідала о тім, што Бог позволил ей вздріти. Не бесідувала, коли до ней дійде, лем, же зачне ся заразіцька по ей смерті. Не знала як долго буде ся тягла, але віділа біду люди и молила Бога о помилювання. Не бесідувала, хто в ній побідит. Признавала, же вшиткого, што Бог перед ньюм розгорнул, не розуміла. Бесідувала о великих знышынях, Москва и Петербург маюч перестати існувати, же Україні будут помагати Туркы, котру пак будут просити о апостолів и учителей Христовой віры, бо масово будут переходити на християнство. Потішаюче єст, же Бог, кед вздріл як того вшитко, што ся на сьвіті має стати, ей пригнобило, бідні смиренні монахыні вказал немалый шмат повоенных часів. Потішыл ей шістьома віками мирного жытя без проливання братньої и чужой кырви.

Перша ани Друга сьвітова війна не навчыла человека моресу, адже хыбаль третя змусит нас піти по розум до главы. Все під руком го маме, лем не все властиво з нього користаме. Хотіл єм ишы раз послухати той монахыні, але-м дармо глядал запису бесіды з ньюм. Трафляли ся мі самы фальшывкы, тролі натворили в інтернеті купу «пророцтв», бесідуєчых о будучности през них жаданой. Ваняє з них так, же не иде того обзєрати ани слухати. Шляму в інтернеті нигда не бракує, треба все уважати, жебы не застрясти в нім, а запис вартісної бесіды з покірном монахыньом так якбы чорт хвостом накрыл. Злий барз скоро ся вчыт, аджи за інтернет ся бере и смолом брєхні го заливат. ■

Борис ЛЕМКІВСКИЙ

Історія

«Боровся, карався по тюрмах і не каюся. Боровся зброєю непереможного слова і перемагав...»

Такими словами ховали Богдана Стебельського в Торонто у 1994 році. На його похорон з'їхались представники українських організацій з усього світу. А службу відправив сам влади́ка Ісидор Борецький. І дійсно, життя цієї непересічної та творчої особистості стало прикладом не для одного покоління українців. Прикладом безупинного вдосконалення та роботи, а головне — щохвилиної боротьби.

▲ Богдан Стебельський

Фото із сайту calendarium.com.ua

А розпочиналось все на Галичині 110 років тому. Саме тоді у березні 1911 року у вчительській родині Стебельських народився син Богдан. Вищу освіту здобував у Краківській академії мистецтв у другій половині 1930-х. В Академії двічі був відзначений за свої роботи.

На канікулах у складі студентських етнографічних експедицій досліджував Лемківщину. Під керівництвом Володимира Кубійовича (професора Ягеллонського університету у Кракові) студенти відкривали для себе народне мистецтво краю. Після знайомства з Юрієм Липою та Дмитром Донцовим, Стебельський захопився філософією та ідеологією націоналізму.

Під час навчання в Академії також був активним членом мистецького об'єднання «Зарево», протягом 1936 —

1939 років очолював його. Об'єднання засновано у 1932 році студентами і випускниками Краківської академії мистецтв, Державної школи декоративного мистецтва і мистецького промислу та приватних шкіл. Члени гуртка вивчали в основному національні мистецькі традиції. Молоді митці організовували щорічні виставки своїх творів у приміщенні «Просвіти». Та діяльність «Зарева» не обмежувалась виключно організацією виставок. Члени товариства проводили вечори, присвячені авангардному мистецтву. На одному з таких вечорів вшановували 50-річчя від дня народження скульптора-авангардиста — Олександра Архипенка.

Стебельський як прихильник бандерівської Організації українських націоналістів був заарештований на пів року у 1939-му за агітаційну роботу. Після повернення з в'язниці він вчителював, став директором мистецько-промислової школи у Яворові. У червні 1941-го за націоналістичну діяльність Стебельський знову потрапив за ґрати. Цього разу його відправили до Львова, але завдяки клопотанням Володимира Кубійовича невдовзі відпустили.

Після Другої світової війни вивчав спочатку до Німеччини, потім до Кана-

ди. У січні 1947-го у Мюнхені відбулася «Мистецька виставка перемішених осіб», серед виставлених було чимало робіт українських авторів. Тоді ж пройшов з'їзд українських митців, на якому вони заснували Українську спілку образотворчих митців. З'їзд ухвалив резолюцію, співавтором якої був Стебельський. «На українських митців, що знаходяться на еміграції, — йшлося в резолюції, — лягає завдання зберігати і продовжувати розвивати українське національне мистецтво... Репрезентувати українську культуру перед чужинцями. Українські митці, що силою обставин знайшлися на чужині, вважають своїм обов'язком не тільки вивчати великі досягнення європейського мистецтва, але й вносити в те європейське мистецтво свої власні, оригінальні надбання. Це можливе тільки тоді, коли українські мистці зберігатимуть національну суть

свого мистецтва». Цих положень твердо дотримувався Богдан Стебельський протягом свого життя поза межами Батьківщини.

За океаном, не полишаючи мистецтво, Стебельський повертається до громадської та викладацької роботи. Так, він один із перших, окрім курсів українознавства ім. Григорія Сковороди у Торонто, організовує подібні курси ім. Юрія Липи, де сам викладав історію української культури. Засновує також Спілку української молоді, протягом двадцяти років брав активну участь у пластових літніх таборах.

На еміграції входив до Головної управи ліги визволення України, очолював Асоціацію діячів української культури, Наукове Товариство ім. Шевченка у Канаді. Крім того продовжував творити як митець, досліджувати мистецтво, редагувати і писати статті до українських видань. Його енергія була справді невичерпною. А життя сповнене планами на роки вперед. За тиждень до смерті, Богдан Стебельський у інтерв'ю говорив про свій довгоочікуваний візит до України та лекції в одному з київських університетів. Та цим планам уже не судилось реалізуватись. ■

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

Олена ГУМЕНЮК

◀ Графіка Богдана Стебельського, присвячена з'їздам Спілки української молоді.

Джерело: сайт Українського інституту національної пам'яті (uinp.gov.ua)

Український інститут національної пам'яті прозвітував про роботу у 2020 році

24 лютого в Українському кризовому медіацентрі (Київ) відбувся публічний звіт голови інституту Антона Дробовича.

У 2020-му Український інститут національної пам'яті продовжив популяризувати історію України, розвінчувати міфи й долати наслідки тоталітарних режимів, вивчати історію українського державотворення та вшановувати пам'ять учасників українського визвольного руху, сучасних захисників та жертв тоталітарних режимів.

Були збережені попередні проекти й напрацювання і продовжена інституційна діяльність у сферах:

- реабілітації несправедливо репресованих — відбулося 6 засідань Національної комісії з реабілітації, яка розглянула 520 справ;

- декомунізації — надіслано 650 листів щодо виконання «декомунізаційного» законодавства, у 24-х випадках символіку забрали з публічного простору. Також було започатковане опрацювання складних кейсів шляхом діалогу з громадою та пошуку нестандартних рішень із широким залученням експертної спільноти;

- обліку місць пам'яті та пошуку місць поховань жертв Голодомору, масових голодів, політичних репресій та воєн, а також учасників боротьби за незалежність у XX столітті — проведено 6 пошукових робіт, ексгумовані останки

9 жертв. Загалом за рік перепоховані останки 14 людей. А також запрацювала геоінформаційна система «Віртуальний некрополь української еміграції»;

- збереження усних свідчень про новітню історію — записано понад 20 та прийнято на зберігання 48 свідчень;

- співпраці з музейними та освітніми установами.

«Інститут, з одного боку, проводить різні заходи, але також як центральний орган виконавчої влади реалізує державну політику у сфері національної пам'яті. І саме на цьому я хотів би зробити акцент, адже інституційна діяльність є дуже важливою та значною складовою роботи інституту», — наголосив Антон Дробович.

Він також зауважив, що короткі популяризаційні формати інституції розробляє, опираючись на академічні дослідницькі проекти. Саме поєднання цих двох форматів покликане запобігати інструменталізації історії.

Попри скорочення бюджету інституту в квітні 2020 року практично вдвічі у зв'язку з протиепідемічними заходами, вдалося виконати 85% запланованого та профінансувати 81 захід. Команда установи адаптувалася до карантинних обмежень і провела понад 50 дискусій,

конференцій, лекцій, круглих столів в онлайн-форматі.

Інститут продовжив реалізацію книжкових, виставкових, відеопроєктів. У 2020 році — це 35 відео, які переглянули щонайменше 4 мільйони людей, 18 різних видань, які отримали 120 установ в Україні й за кордоном, 10 нових виставок.

Фото — Український кризовий медіацентр

▲ Антон Дробович

Серед популяризаційних матеріалів УІНП, оприлюднених на онлайн-ресурсах інституту, особливий відгук в аудиторії отримали теми деміфологізації історії, подолання фальсифікації історії з боку Росії (період Другої світової війни, історія українського Півдня, постать Івана Мазепи тощо), пам'яті військових, які загинули на сучасній російсько-українській війні.

Незважаючи на карантинні обмеження, Український інститут національної пам'яті продовжив розвивати міжнародну співпрацю. Керівництво та співробітники інституції взяли участь у 12 заходах міжнародного характеру. Зокрема, 1-5 грудня 2020 року відбувся візит делегації установи до Варшави для участі у робочій зустрічі з головою Інституту національної пам'яті Польщі, що сприяло налагодженню діалогу з польською стороною щодо складних сторінок спільної історії.

Український інститут національної пам'яті продовжує координувати діяльність Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні — Музею Революції гідності та Архіву національної пам'яті. Обидві інституції перебувають на етапі будівництва ключових об'єктів, необхідних для повноцінної реалізації поставлених перед ними завдань. Тож дуже важливим є розуміння їхнього значення з боку суспільства та належне фінансування з боку держави.

Міністерство культури та інформаційної політики активно залучало УІНП до процесів меморіалізації Бабиного Яру та створення Національного музею Голодомору-геноциду.

З вичерпним текстом звіту можна ознайомитися на сайті uinp.gov.ua, з відео — на ютуб-каналі Ukraine Crisis Media Center. ■

3 сайту УІНП

Тіні забутої Галичини

«Цей блог – місце, де я можу збирати, документувати, ділитися та допомагати зберегти залишки минулого, перш ніж вони забудуться або зникнуть назавжди. Основна увага приділяється Львову (нім. Lemberg, пол. Lwów, ід. גרענבערג), Галичині (нім. Galizien, пол. Galicja, ід. עיזילאנ) та колишній Австрійській імперії, але не тільки». Арета Ковальська, американка українського походження, авторка блогу «Forgotten Galicia» («Забута Галичина»), розкаже про своє походження, захоплення давньою галицькою архітектурою, дрібними деталями та рішення виїхати з Чикаго і замешкати у серці Галичини – Львові.

Хотіла запитати про місце твого походження, але зрозуміла, що в тебе це не буде так просто. Бо одна справа – місце народження і зростання, а друга – місця, з яких походять твої дідуся і бабусі. З чого краще почати?

Напевно, з того, що я народилася в Чикаго, в США. Моя мама теж народилася в Америці, а тато – в Аргентині. Всі мої дідуся і бабусі були з України, більшість з Галичини – з Бродів і Перемишля. Вони виїхали звідти під час II Світової війни, зупинилися в Німеччині в переселенських таборах і потім переїхали до Америки. Тому мої батьки, а потім теж я народилися вже там. Але в нас досить багато родичів залишилося в Україні.

Мій прапрадід був з Бродів, але виїхав у Перемишль на роботу. Працював судовим офіціалом. У Перемишлі виросла моя прабабуся, там познайомилася зі своїм чоловіком, моїм прадідом, який вчився в греко-католицькій семінарії. У цьому місті вони і повинчалися. Тоді народилася моя бабуся, а коли їй було 8 років, її тато помер (він якраз тоді служив в селі Сливниця біля Перемишля, там же його і похоронили) – тоді бабуся з матір'ю переїхали до родини в Броди. Утім, у Перемишлі поховані мої прапрадіди і сестра прабабці. Згодом згадана бабуся, хоча після смерті батька і мешкала у Бродях, але коли виросла, повернулася до Перемишля вчитися в українській жіночій вчительській семінарії.

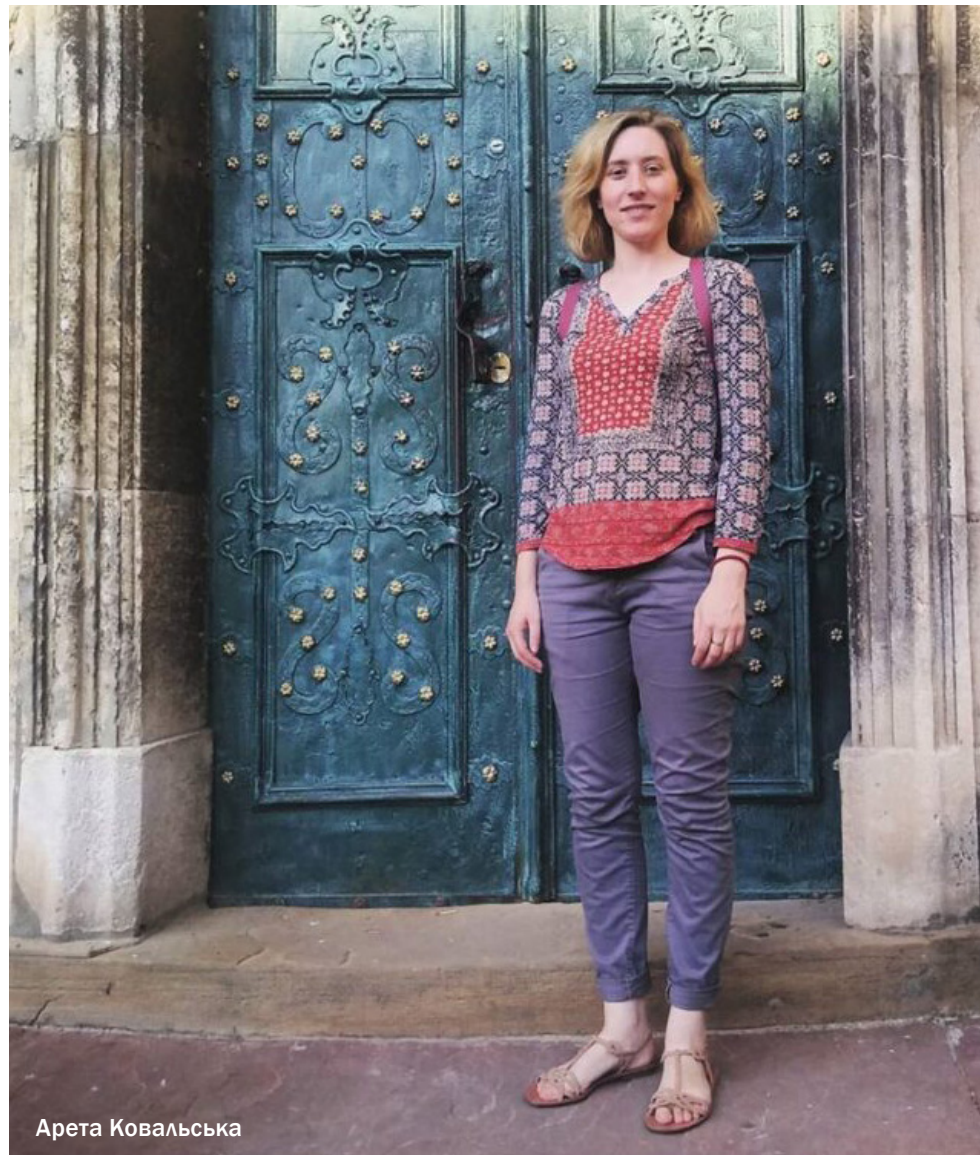
Я виросла в Чикаго в українській громаді. Утім, більшість емігрантів, які там жили, були саме з Галичини, тому наша мова і культура – своєрідні, дуже галицькі.

Що ти маєш на увазі? Як серед емігрантів проявлялася своєрідна «галицькість»?

Окрім, звичайно, мови, яка одразу вирізнялася, можна згадати також суспільне життя. Я, наприклад, брала участь у Пласті, це була для нас дуже важлива організація. Пласт і «Рідна школа». Було в нас багато таких об'єднань, діяльність яких розпочиналася ще в Галичині і продовжувалася в діаспорі. Бувало, що в Галичині вони припиняли існування, а українці в Америці розвивали їх далі. Наприклад, кооперативні організації, як-от кредитна спілка «Самопоміч». Ну, і, звісно, була в нас також особлива галицька кухня: «пальчики» або, як ми їх називаємо, «палюшки» – тобто галушки з картопляного тіста, «шницлі» – котлети з м'яса, змішаного з намоченою булкою, або «пішінгер» – вафельний торт з шоколадом та горіхами*.

Чи твої дідуся-бабусі згадували родинні Броди або Перемишль?

На жаль, я не мала можливості з ними про це поговорити. З різних причин. Змалку я ще не дуже цікавилася історією, плюс в них були проблеми з пам'яттю. Але рідна сестра моєї бабусі, яка після ув'язнення у ГУЛАГу і заслання у Сибір повернулася в Україну

Арета Ковальська

і жила в Новому Роздолі, записала свої спогади. З них я багато дізналася про бабусю і її лінію родичів. Інше джерело інформації – це друга сестра бабусі, яка ще живе в Америці.

Я, щиро кажучи, не усвідомлювала, що в Чикаго живе велика українська громада. Відтак знаю, що там є багато представників старої польської еміграції. Чи у тих груп є якісь точки перетину?

Звісно, у Чикаго є дуже велика польська громада, більша за українську, але насправді це місто має також одну з найбільших українських громад у діаспорі в США. В нас є такий район, який називається The Ukrainian Village (Українське село). Хоча зараз там живе менше українців, ніж раніше, їх все одно багато, і навіть можна почути українську мову на вулицях. Саме там виросли мої батьки, там багато українських закладів, банків, навіть декілька українсько-польських магазинів з продуктами, де працівники говорять виключно польською або українською. Є також два великі історичні райони, де живе багато поляків. І вони, і ми маємо свої окремі фестивалі та інші заходи. Коли я вчилася у школі, одна з моїх найкращих подруг була полькою, але там, де ми жили, за містом, ми не поділялися на поляків і українців. Ми відчували щось спільне, бо походимо з однієї частини Європи та маємо свою мову. Але загалом ці дві громади не дуже близькі, мабуть, тому, що кожна велика і в певній мірі самодостатня.

То коли в тебе з'явилося зацікавлення давньою Галичиною?

Я переїхала до Львова майже 10 років тому. До того я декілька разів там була, і все почалося зі старих написів на будинках – польських, німецьких і на їдиші. Мене зацікавило, що в просторі міста можна знайти сліди довоєнних часів, що показували, яким містом був колись Львів – багатокультурним і багатомовним. Я тоді знала лише українську сторону історії і дуже мало чула про поляків чи євреїв. Мені хотілося зберегти ті сліди, фотографувати їх, шукати інші – старі назви вулиць чи застарілі елементи архітектури, інфраструктури. Почитала теж вдруге спогади моєї тітки, щоби краще все збагнути. Я хотіла краще розуміти та дослідити загальну історію Галичини, а через неї – історію своєї родини. Тоді почала фотографувати різні елементи у просторі міста, досліджувати їхнє значення і описувати. Три роки тому вирішила це робити для більшої аудиторії і відкрила сайт «Forgotten Galicia» («Забута Галичина»), який є передовсім англомовним. Я зрозуміла, що є багато людей, які мають коріння з Галичини, але вже не знають мови або небагато знають про цей регіон, і їм цікаво про це дізнаватися.

А як сталося, що ти вирішила переїхати із США в Україну?

Мені з дитинства подобалося все українське. Окрім Пласту, я ходила до української школи, ми були активними

в громаді, я дуже захоплювалася українською історією.

Я сподіваюсь, що багато українців в діаспорі захоплюється Україною, але ж не надто багато переїжджає в неї жити.

Так, це правда. Наші предки втекли до Америки через політичні обставини, тому для нас дуже важливо було утримувати свою ідентичність, свою культуру. А чому я вирішила переїхати? Не знаю, може, в мене було трохи більше захоплення, ніж в інших. Чомусь все українське на мене сильно впливає. Також мені надзвичайно сподобався Львів як місто, та й загалом жити в Європі мені подобається. Америка є молодшою країною, а в Європі набагато більше історії. Тобто на моє рішення мало вплив багато факторів. Зрештою я знайшла тут роботу і залишилася.

Твій сайт називається «Забута Галичина». Якщо вже живеш у Галичині, в самому її серці, у Львові, як думаєш, чи вона справді є забутою?

Відповідати можна по-різному. По-перше, Галичина як політичне утворення, котре я досліджую, вже не існує. Я не знаю як поляки, але українці останні 10-20 років цікавляться тією Галичиною, я це розумію як певну ностальгію. Бо часи за «бабці Австрії» там були найкращими за останні декілька століть. Це якось передається у поколіннях, і чомусь, мабуть, через актуальні політичні обставини, але Австрію згадують з приємністю. Звісно, Галичину використовують теж у комерційних цілях, є ресторани в цьому стилі, клуби, кафе. Галичина живе теж серед старших поколінь, зокрема у селах, там відчуються специфічні галицизми в мові, але за межами України мало хто знає, що таке Галичина. В англійській мові є ще зовсім інша Galicia, вона розташована в Іспанії, і скоріше за все іноземці знають лише її.

Утім, назву свого блогу я взяла від книги-фільму «Тіні забутих предків». Перший мій блог називався «Shadows of a Forgotten World» («Тіні забутого світу»). А коли я вирішила шукати сліди минулого лише в Галичині – бо раніше шукала їх також в інших місцях – то відкрила сайт «Forgotten Galicia».

Мені здається, що Львів дуже успішно розвинув і використав цей галицький бренд, але це виключно зовнішній шар ідентичності міста. Якщо краще придивитися, то суспільство, здається, не усвідомлює цінність спадщини галицької архітектури, інфраструктури, декоративного мистецтва, які руйнуються прямо на їхніх очах.

На жаль, не усвідомлює, і це має декілька причин. Одна з них – те, що через II Світову війну в місті залишилося небагато тогочасних львів'ян. Туди наїхали люди, які його не будували, не відчували зв'язку. Звісно, є зараз у Львові певна громада людей, яка цікавиться архітектурою, бере участь в екскурсіях, лекціях. Можливо, з часом буде більше просвітницької роботи і це покращить свідомість людей. Поки що, на жаль, ми дуже багато втрачаємо.

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Марк Лівін, «Сторітелінг для очей, вух і серця». Київ: Наш Формат, 2020. – 184 с.

Що таке сторітелінг і чи добре нам про це розповіли

Завжди цікаво, коли якийсь культурний продукт викликає вкрай суперечливі відгуки, особливо серед освічених і «підкованих» людей. Саме такою стала книга українського журналіста Марка Лівіна «Сторітелінг для очей, вух і серця». Тож спробуємо розібратися — чому одні відверто «плюються» від книги, а інші кажуть: супер, дуже доступно і круто написано.

Перш за все, варто сказати декілька слів про сам сторітелінг: що воно за звир такий і як його приборкати? Найпростіше тлумачення модного і розкрученого поняття — це оповідь, історія, яку одна людина розповідає іншим. У сучасному світі сторітелери — не лише письменники, журналісти чи блогери. Це будь-хто, хто використовує вдало створені, підібрані історії задля реалізації своєї мети. Сторітелінг давно використовується у бізнесі, культурі, навіть медицині. Весь світ складається

з кращих і гірших історій, вдалий сторітелінг може допомогти чи не у будь-якій професії. Люди довкола все більше хочуть бути успішними оповідачами, прагнуть цього навчитись, а охочих навчати так само багато, як і тих, хто бажає вдосконалитись. Трохи жартівливо перебільшуючи, нашу сучасність можна поділити на успішних сторітелерів і тих, хто хоче ними стати або ще не знає, що хоче.

Багато людей придбали книгу Марка Лівіна з думкою, що вона навчить їх краще оповідати. І властиво, вони і знали розчарування. Мабуть, ліпше від культурного продукту чекати менше, а не більше, бо завжди крутіше приємно здивуватись, аніж розстроїтись.

Варто сказати, що Марк Лівін є досить відомим блогером, в інстаграмі він часто пише цікаві історії. Лівін, наприклад, проводив флешмоб, у якому заохочував писати людей короткі цікаві історії та давав їхнім творцям корисні поради. Я, зокрема, також брала участь у цій грі, це мотивувало мене певний час регулярно писати.

Читаючи інстаграм письменника та знаючи, що багато проєктів Лівіна (не лише книжкових) є успішними, можна було очікувати, що книга про сторітелінг буде досить потужною. Дивлячись на яскраву обкладинку та сучасне оформлення книги, ми вже перебуваємо у передчутті таких же яскравих емоцій і феєрверків від теорії та практики сторітелінгу. Що ж, тут трохи пригальмуємо.

Марк Лівін починає досить здалеку. Заглиблюється в історію виникнення оповідей. Різноманітні, знані практично кожною освіченою людиною факти автор переплітає з цитатами відомих людей. У цій всій теорії досить мало конкретики, багато «водички», а сам автор десь розчиняється. (Хоча якщо

сповідувати одну з концепцій постмодернізму, де автор помер, розчинився у своєму письмі, то, може, це і не трагічно).

Властиво, сам Марк Лівін проглядається у маленьких коментарях «на полях», які ледве можна прочитати, такі вони крихітні і блідо-помаранчеві. Часто там же нам подають QR-коди з посиланнями на різні статті і відео — для доповнення тексту чимось динамічним. Мабуть, це мало б допомагати не знудитись.

Теоретична частина книги (зрештою, згодом і практична теж) чергується з історіями непересічних людей (автоматично мається на увазі успішних сторітелерів). Є тут і відомі письменники, як-от Любо Дереш або Володимир Єрмоленко, але присутні й люди, про яких, мабуть, багато хто (як і я) вперше почує. Це добре, завжди гарно відкривати когось або щось нове. Проте цей прийом автора не до кінця зрозумілий. Що саме корисного він хотів розповісти читачам про сторітелінг, подаючи не то життєві історії своїх героїв, не то їхній суб'єктивний погляд на успішне розповідання історій. Вникає враження, що Марку Лівіну самому забракло часу, знань або вміння написати повноцінну книгу про сторітелінг і він заповнив її думками інших цікавих особистостей.

Книга має три частини. Перша, власне, це — «Скорочена історія історії». Друга: «Що писати?» Себто якраз розповіді інших, вперемішку з невеликою кількістю інформації про сторітелінг від самого автора.

Частина третя: «Як писати?» Здавалось би, найважливіша і найжаданіша, але — найменша за обсягом і найскупіша за змістом. Тут теж маємо дві історії інших людей і трохи авторського суб'єктивного досвіду. Наприкінці ще

більше виникає відчуття, що Марк Лівін поспішав закінчити книгу і розказує нам свою версію успішного сторітелінгу похапцем.

Підсумовуючи, хочеться зазначити, що, мабуть, «Сторітелінг для очей, вух і серця», є швидше для перших двох, а от щоб дістатись йому до серця, трохи бракує глибини, конкретики, цілісності, тих же емоцій. А останні, як пише сам Лівін, є важливим складником будь-якої хорошої історії. Проте, хоча книга виглядає трохи недопрацьованою, все ж треба віддати авторові належне, адже, мабуть, це перша така розвідка в українському просторі про сторітелінг, хай навіть і недосконала.

Кому варто почитати книгу? Тим, хто до цього часу про сторітелінг не знав взагалі нічого або лише розпочинає з ним знайомство, а ще тим, хто не любить художньої літератури, але хоче прочитати щось легке і трохи інформативне.

Також Марк Лівін старається досить активно комунікувати зі своїми читачами і виходить у цьому спілкуванні поза межі книги. Завершуючи її, він заохочує усіх писати свої власні історії в інстаграмі з хештегом #япишусвоюісторію. Лівін обіцяє їх прочитати і навіть полайкати. Такий діалог з читачами — це гарний приклад взаємин між письменником і реципієнтом. Це наближує учасників процесу одне до одного.

Отож, ймовірно, «Сторітелінг...» Марка Лівіна не навчить вас краще писати, але автор чесно нам цього і не обіцяє. Проте, може, книга надихне когось більше читати і бути більше вимогливим та критичним до чужих текстів, а це допоможе підібратись і до написання своєї власної історії у майбутньому. ■

Дарина ПОПІЛЬ

→ Як розумію, сайтом ти займаєшся у вільний від основної роботи час? Як це виглядає? Виходиш з офісу, береш фотоапарат і йдеш гуляти містом, щоб відкрити для себе старі будинки?

Я працюю в IT-сфері, а проєкт «Forgotten Galicia» — це просто моє захоплення. Переважно на вихідних, коли є гарна погода, я гуляю містом, фотографую. Потім читаю про різні місця в книжках, ходжу на лекції, екскурсії. Я є також у класних фейсбук-групах, де люди пишуть багато речей про стару архітектуру Львова і околиць.

Я була вже у всіх великих містах Галичини, але, звісно, найбільше знаю Львів. Мені було важливо пізнати міста, у яких жили мої предки, тому дуже люблю Перемишль, була в ньому багато разів, але хочеться ще — як тільки відкриють кордони. Хочу теж більше пізнати польську частину Галичини, її міста і містечка.

А що серед того, що відкриваєш, захоплює тебе найбільше?

Мені дуже подобається архітектурний стиль сецесія, а також її народні інтерпретації — наприклад, гуцульський, закарпатський стиль. Дуже люблю вулиці, де є багато сецесійних будинків. А серед деталей обожнюю вишукувати шкребачки. Колись їх було дуже багато на вулицях, а зараз їх переважно не використовують, тому вони забуті. Це щось маленьке, що можна і не помітити, але воно є виразним слідом часу, дає уявлення про колишній стан чистоти вулиць.

Що таке шкребачки?

Це ті маленькі металеві штуки, які ставлять перед входом до будинків, щоб

люди могли почистити взуття, доки не ввійдуть до середини. Їх у Львові досить багато, в Перемишлі теж. До речі, саме у Перемишлі я зрозуміла, що таке шкребачка. Я навіть питала про них у подружки з Америки. Вона сама з Бостону, це історичне місто, тому знала відповідь. Шкребачки могли бути декоративними, підходити до стилю будинку, мати цікавий дизайн. Мене тішать маленькі елементи інфраструктури, наприклад, всілякі обмежники — колись, як карети їздили вулицями, то, щоб у під'їздах не вдаритися об стіни, встановлювали такі штуки.

Я ніколи не звертала уваги на шкребачки чи ті обмежники, але пригадалися мені сліди від вирваних мезуз** в одвірках вхідних дверей у єврейських кам'яницях.

Так, мезузи теж цікаві. Їх можна знайти у Львові, наприклад, на Староєврейській вулиці.

А плитка?

Я дуже люблю її фотографувати, у Львові дуже багато місць, де збереглися прекрасні узорі. Мені теж подобається, коли знаходжу плитку з клеймом, з назвою фірми, вони для мене як написи-привиди. Це назви підприємств, яких вже сьогодні не існує. Цікаво, що це були за виробники. Ці фірми діяли в усій Галичині або працювали з фірмами поза Галичиною — тобто у Львові можна знайти ту саму плитку, яка була покладена і десь у Польщі, Чехії чи Австрії. Це ще один момент, який показує, що Львів був колись дуже близьким із Центральною і Західною Європою.

Я збираюся писати про народні доми в Галичині і чекаю відкриття

кордонів, щоб поїхати у Перемишль. Мені здається, що там один з найгарніших народних домів, беручи до уваги український стиль в його архітектурі. Таких будинків зовсім небагато. Я колись писала статтю про будинки «Сокола», але вони будувалися переважно для польської організації. Мені хочеться теж написати про українську архітектурну спадщину в галицьких містечках. Останній раз, коли я була у Перемишлі, не знала, що там є народний дім, і туди не потрапила. Чекаю, коли зможу це виправити.

Твій блог англomовний. Хто є серед читачів «Forgotten Galicia»?

Є досить багато поляків — і з Польщі, і з діаспори, зокрема з Америки. Є теж багато людей єврейського походження, які живуть в різних кутках світу. Є, звичайно, українська діаспора. Аудиторія доволі різноманітна, блог читають навіть німці, оскільки в Галичині були також німецькі колонії. Мене дуже вразило, коли один чоловік єврейського походження, який живе в Англії, написав мені, що він дуже цінує, що я пишу про різні національності, і від імені єврейської громади подякував мені. Бо є багато проєктів, котрі зосереджені на одній національності, наприклад, пишуть лише про польську історію Галичини, єврейську історію Галичини, і хоча мені, звичайно, найближча українська історія — я намагаюсь писати з різних перспектив. На мою думку, саме такою була Галичина.

Яке значення для тебе має слово «дім»? Питаю тому, що займаєшся іс-

торією будинків, але теж тому, що походиш з діаспори, твої предки народилися в іншому світі, а ти вирішила повернутися в Україну.

Це цікаве питання. Я іноді замислююся над своєю ідентичністю. Де кілька років тому я мала їхати в Америку на пару тижнів і пригадую, що це був перший раз, коли я зрозуміла, що не їду додому, а з нього виїжджаю. Відчула, що тут вже є моє місце, робота і що тут я живу. З іншої сторони, я розумію, що завжди буду американкою, що Чикаго буде моїм рідним містом, бо я там народилася, виросла, там живуть мої рідні, і воно мене сформувало. Але Львів став також моїм домом, бо я вирішила влаштувати тут своє життя. Зрештою відчуваю, що ця Галичина, цей Львів — то дім моїх предків, і це додає ще один смисловий шар у значення слова «дім». Те, що я знаю, в яких будинках вони жили, якими вулицями ходили, де вчилися і де похоронені, а також те, що я можу ходити тими самими місцями і вулицями, дає мені можливість почувати себе тут як вдома. Отже, в мене просто дуже великий дім.

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА
Фото з архіву Арети Ковальської

* Цей десерт ще на Галичині називають андрутами

** Мезуза — в єврейській культурі сувій пергаменту з фрагментом тексту молитви «Шма Ісраель», що вкладений у спеціальний футляр та закріплений з зовнішнього боку дверей біля чи на одвірку.

48-й Загальнопольський конкурс писанок у Гожові-Великопольському

Управи гуртків Об'єднання українців у Польщі і Об'єднання лемків у Гожові-Великопольському, а також Любуський музей ім. Яна Декерта в Гожові запрошують до участі в 48-му Загальнопольському конкурсі писанок ім. Михайла Ковальського. Вироби – щонайменше п'ять приготованих «вкруту» (na twardo) або видувних яєць, добре запакованих (найкраще – у призначених для торгівлі коробках) організатори просять надіслати до 17 березня за адресою: Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta «Spichlerz», ul. Fabryczna 1, 66-400 Gorzów Wlkp. з допискою «konkurs pisanek». На пакеті просять додатково зазначити «ostrożnie szkło». До нього треба також вкласти картку з ім'ям, прізвиськом, віком автора та інформацією про походження використаних писанкарських узорів.

Писанки, що переможуть у конкурсі, стануть частиною виставки в Любуському музеї ім. Яна Декерта, відкриття якої відбудеться 28 березня. Якщо карантинні обмеження посилять, організатори проведуть подію онлайн. Детальніше почитати про конкурс можна на інтернет-сторінці музею: muzeumlubuskie.pl. Проєкт фінансується з бюджету міста Гожова-Великопольського.

Відійшли...

З великим сумом прийняли ми вістку, що в Перемишлі 19 січня 2021 року відійшла у вічність

бл. пам. Анна Лазорко (з дому Козак)

народжена 1933 року у Гребенному.

Лиха доля акції «Вісла» закинула її родину і нашу родину з Улюча до одного села Мозгово (повіт Глава на Мазурах). Але ми завжди тужили за нашими рідними сторонами. Родичі Анни повернулися до рідного села Гребенного, а Анна і Михайло з родини стали жити в Перемишлі. Наша родина повернулася до Сянока, де ми зустрічалися не раз. Також часто телефонували одне одним, але тепер вже наші телефони замовкли. Вічна їй пам'ять!

Друзі Софія і Ярослав Холявки з Сянока

21 лютого 2021 року упокоївся

бл. п. Юліян Наконечний
народжений в селі Володж 1936 року.

Відійшов від нас коханий чоловік, тато та дідусь, людина великого серця, чесна, віддана родині, церкві, народові.

Щира подяка всім за слова співчуття і підтримку.

Дружина Оріся з дітьми і онуками

Українське історичне товариство у Польщі вітає

д-ра габ. Марка Мельника

з присвоєнням звання професора!

Дорогий Друже, бажаємо міцного здоров'я, витривалості в дослідницькій роботі та подальших наукових досягнень на благо науки, нашого Товариства та громади.

Друзі

з Українського історичного товариства у Польщі

Українське історичне товариство у Польщі за підтримки Об'єднання українців у Польщі та інших українських організацій приступає до здійснення проєкту «Живі у нашій пам'яті – віртуальний український некрополь у Польщі». Звертаємося до всіх, кому небайдужа доля відомих дочок та синів українського народу, підтримати реалізацію задуму.

Його метою є створення загальнодоступної інформаційної онлайн-платформи про місця поховань у Польщі постатей, важливих для української національної пам'яті. Проєкт передбачає збирання наявних даних про кілька сотень захоронень, виконання фотодокументації та виготовлення біографічної інформації про вказаних осіб. Його здійснення буде відбуватися поетапно протягом трьох років у польсько- та українськомовному варіантах. У 2021 році заплановано реалізувати «Віртуальний некрополь української інтелігенції у Польщі міжвоєнного періоду».

Таким чином, ми повернемо у сучасну свідомість значне число людей, які мають свій незаперечний внесок в українську історію та культуру.

Фінансові жертви на виконання проєкту слід вистилати на банківський рахунок Українського історичного товариства у Польщі з допискою «Na działalność statutową – żywi w naszej ramieści».

Рахунок: 36 1440 1387 0000 0000 1310 6525

Для закордону:

BIC (SWIFT): BPKOPLPW

IBAN: PL 36 1440 1387 0000 0000 1310 6525

Bank name: PKO Bank Polski SA

Bank address: PKO Bank Polski S.A.,

02-515 Warszawa, ul. Puławska 15

Без вашої фінансової підтримки наш задум неможливо реалізувати. Збережімо пам'ять про місця поховань наших славних предків!

Д-р габ. Роман Висоцький, Ярослав Вуйцик, проф. Ігор Галагіда, д-р габ. Богдан Гальчак, проф. Роман Дрозд, проф. Ростислав Жерелик, д-р Григорій Купріянович, Олександр Маслей, проф. Марко Мельник, д-р Лука Рейт, Юрій Рейт, Мирослав Скірка, Олександр Стець, Петро Тима

Fundacja «ProMusicaViva»

понад 20 років буде польсько-українські музичні мости.

Перерахуйте 1% KRS: 0000045491
www.pmv.org.pl

1% на українську школу в Бартошицях

Звертаємося з проханням до людей доброї волі перерахувати 1% прибуткового податку за 2020 рік.

Ваша допомога необхідна для реалізації навчально-виховних завдань української школи в Бартошицях.

Stowarzyszenie «Kałyna»
KRS: 0000208516

Ми вдячні BAM за дотеперішню підтримку

Управа відділу Об'єднання українців у Кошаліні Stowarzyszenie KIWANIS International Klub Koszalin

Дирекція комплексу українськомовних шкіл

у Білому Борі

Управа Фонду ДЕКА

заохочує людей доброї волі переказати

1% прибуткового податку на підтримку
КОМПЛЕКСУ УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ШКІЛ
У БІЛОМУ БОРІ

ТА ПУНКТИВ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
вписуючи у податкову декларацію PIT за 2020 рік.

Банківські дані:

Stowarzyszenie KIWANIS International Klub Koszalin

ul. Zwycięstwa 32, 75-037 Koszalin

Konto: Bank Millennium S.A.

nr 34 1160 2202 0000 0000 3295 8076

KRS: 0000138192 NIP 669 23 40 671

z dopiskiem: «pomoc na rzecz dzieci ze szkoły w Białym Borze i punktów nauczania».

Ми виділимо кошти на наукові та соціальні стипендії для дітей, а також на підтримку навчальних пунктів.

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Igor Isajew (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Aleksandra Iwaniuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7

03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat),

22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego),

E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: http://ukraincy.org.pl, http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2500 egz.

Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:

IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo

ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami

tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u,

w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie

www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl

lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00

lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

Передплата «Нашого слова» на 2021 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	4,30 зл + поштові оплати	95,00 зл	190,00 зл	380,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	4,30 зл без поштових оплат	55,90 зл	111,80 зл	223,60 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	4,30 зл + поштові оплати	110,00 зл	220,00 зл	440,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	4,30 зл без поштових оплат	55,90 зл	111,80 зл	223,60 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
360,00 зл	720,00 зл
90,00 євро	180,00 євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
360,00 зл	720,00 зл
138,00 дол КАНАД.	275,00 дол КАНАД.

США, АВСТРАЛІЯ

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
360,00 зл	720,00 зл
108,00 дол США	215,00 дол США